

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Visuaalisen musiikin pyörteissä

Viittomakielisten ajatuksia instrumentaalimusiikin tulkkauksesta

Hely Kainulainen

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

huhtikuu / 2014

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Hely Kainulainen	Sivumäärä 47 ja 2 liitesivua
Työn nimi Visuaalisen musiikin pyörteissä – viittomakielisten ajatuksia instrumentaalimusiikin tulkkauksesta	
Ohjaava opettaja Anne-Mari Jaamalainen	
Työn tilaaja ja työelämäohjaaja Savonia-ammattikorkeakoulu, musiikin ja tanssin yksikkö, MEOK-hanke, Hanna Turunen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli kerätä viittomakielisten ajatuksia valmistelluista instrumentaalimusiikkitulkinnoista. Opinnäytetyön aihe on hyvin ajankohtainen, sillä musiikki on nykypäivänä yhä suuremmassa osassa kuurojen elämää. Koska kuurot elävät vahvassa yhteydessä kuulevaan valtaväestöön, he kohtaavat musiikkia useissa eri yhteyksissä elämänsä aikana. Musiikin tulkkaus on tärkeää, jotta tasavertaisuus kuuleviin nähden toteutuu. Opinnäytetyön tilaajana toimi Savonia-ammattikorkeakoulun alaisuudessa toteutettu MEOK-hanke.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimuskysymys oli: Millaisia ajatuksia valmistellut instrumentaalimusiikkitulkinnot herättävät viittomakielisissä? Tutkimus oli kvalitatiivinen ja tutkimusmenetelmänä käytettiin parihaastattelua. Haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna ja siihen osallistui kaksi viittomakielistä. Haastattelun pohjana käytettiin kahta valmisteltua instrumentaalimusiikkitulkinnoista, jotka oli toteutettu Elina Kovanen ja Anni Salmisen (2014) opinnäytetyönä. Tulkinnoista käytetään nimityksiä visuaalinen tulkinno ja soitintulkinno.</p> <p>Haastattelusta saadut tulokset osoittivat eri menetelmillä tuotettujen instrumentaalimusiikkitulkinnojen herättävän monenlaisia ajatuksia viittomakielisissä. Soitintulkinno loi toiselle haastelluista mielikuvan suuren orkesterin soittamasta musiikista, joka vaihteli tyyliltään vauhdikkaasta ja voimallisesta pehmeämpään. Haastateltu myös ajatteli tulkinnoksessa ilmennettävän orkesterin soittamista vain viulua ja pianoa. Tulkin käyttämien liikkeiden ajateltiin olevan haastatellusta riippuen joko liian laajoja tai oikein miellyttäviä.</p> <p>Visuaalinen tulkinno herätti molemmissa haastelluissa mielikuvan veden aaltoilusta ja musiikin ajateltiin olevan hyvin pehmeää ja soljuvaa. Toiselle haastatelluista tulkinno herätti tunteen siitä, kuinka musiikki tempaa mukaansa ja kaikki asiat unohtuvat. Tulkinnoksessa käytetyt ilmeet olivat haastatellusta riippuen joko liian vähäisiä tai sitten niiden ajateltiin olevan käsien liikkeiden rinnalla vähemmän tärkeitä. Toinen haastatelluista ajatteli tulkin käyttämien käsien liikkeiden olevan kauniita ja pehmeitä.</p> <p>Tulosten perusteella tulkkauksessa on mahdollista välittää kuuroille samaa tunnetta kuin kuulevat kokevat. Tulkkauksessa musiikin elementtejä voidaan ilmentää liikkeillä, jotka ovatkin ilmeiden rinnalla tärkeitä musiikin tulkkauksessa. Tämän opinnäytetyön tutkimustuloksia voidaan hyödyntää instrumentaalimusiikin tulkkauksessa. Viittomakielisten ajatukset instrumentaalimusiikkitulkinnoista antavat tulkeille ideoita, kuinka tulkata instrumentaalimusiikkia tarkoituksenmukaisesti ja viittomakielisten ajatukset huomioiden.</p>	
Asiasanat viittomakieliset, kuurot, viittomakieli, soitinmusiikki, tulkkaus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Sign Language Interpreting

ABSTRACT

Author Hely Kainulainen	Number of Pages 47 and 2 annex pages
Title Wind of visual music - thoughts of sign language users´ on interpretation of instrumental music	
Supervisor Anne-Mari Jaamalainen	
Subscriber and Mentor Savonia University of Applied Sciences, Academy of Music and Dance, MEOK-project, Hanna Turunen	
Abstract <p>The main goal of this thesis was to gather the thoughts of sign language users´ on the prepared renditions of instrumental music. Nowadays music is a large part of deaf people´s life. Deaf people face the music on several occasions during their lives because of living a strong connection with the hearing population. Equivalent between hearing and deaf people become true with the interpretation of music. That is why the interpretation of music is important. What man said above is why this thesis is topical. The subscriber of this thesis was The Centre for Special Pedagogy in Music -project in Savonia University of Applied Sciences.</p> <p>The research question in this thesis was: What kind of thoughts it is creating on sign language users the prepared renditions of instrumental music? This survey was qualitative and a pair interview was used as a research method. The interview was a theme interview with semi-structured, and two sign language users taken part in it. The interview was based on the two prepared renditions of instrumental music. The renditions had been carried out of Elina Kovanen´s and Anni Salminen's (2014) thesis. The names of the renditions are the visual rendition and the instrumental rendition.</p> <p>The other interviewed thought it is a large orchestra to play music in the instrumental rendition. He thought that music style varied for fast-moving and forceful to softer. The interviewed also thought only the violin and the piano to be expressed of the orchestra instruments. Depending on the interviewees had thought about the movies what interpreter used to be too broad or very pleasant.</p> <p>Both interviewed thought the visual rendition was imaged of the water waving. They also thought the music was very soft and flowing stream.</p> <p>The other interviewed experienced he was carried away by the music and all things were forgotten in the visual rendition. The other interviewed thought interpreter´s faces were too small. Another interviewed thought faces were to be lesser important with the movement of the hands. The other interviewed thought the movement of interpretation hands was used very beautiful and soft.</p> <p>The results of this thesis to demonstrate that deaf people experiencing the same emotion with hearing people is possible with the interpretation of music. In interpretation with different movies can to indicate of the elements of music. Movies and faces are important in the interpretation of music. The results of this thesis can be used in instrumental music interpretation. Sign language users´ thoughts of instrumental music renditions provide interpreters ideas on the interpretation of instrumental music.</p>	
Keywords Deaf, Sign language, instrumental music, interpreting	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 VIITTOMAKIELISET JA MUSIIKKI	7
2.1 Viittomakielisten musiikkiaistimukset	9
2.2 Musiikki viittomakielisten harrastuksena ja ammattina	10
3 INSTRUMENTAALIMUSIIKKIA TULKATTUNA	12
3.1 Instrumentaalimusiikki	14
3.2 Musiikin tulkkauksessa huomioitavia tekijöitä	16
3.3 Musiikin tulkkauksen eri toteutustavat	18
3.4 Musiikin tulkkauksen haasteita	20
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	21
4.1 Tutkimuskysymys	22
4.2 Tutkimuksen lähtökohta	22
4.3 Haastattelun eteneminen	23
4.4 Haastattelumateriaalin analysointi	27
5 TUTKIMUSTULOKSET	29
5.1 Soitintulkinnos	29
5.2 Visuaalinen tulkinnos	31
5.3 Tulkinnoksia vertailevia ajatuksia	32
6 POHDINTA	33
6.1 Tutkimuksen eettisyys	37
6.2 Tutkimuksen arviointia ja jatkotutkimusaiheita	40
LÄHTEET	43
LIITTEET	48
Liite 1: Haastattelurunko	48

1 JOHDANTO

Kaikki ihmiset kohtaavat musiikkia hyvin monissa tilanteissa elämän eri osa-alueilla. Musiikilla on myös hyvin monenlaisia tehtäviä tilanteesta riippuen. Kuurojen yhteisössä musiikilla ei ole yhtä merkittävää asemaa kuin kuulevien kulttuurissa (Roslöf & Veitonen 2006, 170). Kuurotkin kuitenkin kohtaavat musiikkia useissa eri yhteyksissä eläessään vahvassa yhteydessä kuulevaan valtaväestöön. Kuurojen yhteyttä kuulevien kulttuuriin vahvistaa sekin, että 90-95 %:lla kuuroista on kuulevat vanhemmat (Jokinen 2000, 85). Jotta kuurot olisivat tasa-vertaisessa asemassa kuuleviin nähden, on musiikin tulkkaus tärkeää.

Itseäni viittomakielisten ajatukset instrumentaalimusiikin tulkkauksesta kiinnostavat oman vahvan musiikillisen taustani vuoksi. Olen harrastanut musiikkia monin eri tavoin ja koen sen olevan edelleen tärkeä osa elämäni. On mielenkiintoista tutkia, mitä viittomakieliset ajattelevat instrumentaalimusiikin tulkkauksesta, kun musiikilla ei ole heidän kulttuurissaan vahvaa sijaa. Viittomakielisten ajatuksia instrumentaalimusiikin tulkkauksesta on tärkeää selvittää myös siksi, että tulkkauksessa osataan huomioida heidän näkökulmansa.

Tässä opinnäytetyössäni tarkastelin instrumentaalimusiikin tulkkausta viittomakielisten näkökulmasta. Tutkimuskysymyksenäni oli: Millaisia ajatuksia valmistellut instrumentaalimusiikkitulkinnokset herättävät viittomakielisissä? Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia, millaisia ajatuksia instrumentaalimusiikkitulkinnokset, eli tulkkausprosessin tuloksena syntyneet tuotokset herättävät viittomakielisissä. Opinnäytetyön aihe on suora jatkotutkimusaihe Liimataisen (2013) opinnäytetyöhön Lähdetekstinä instrumentaalimusiikki – asiakkaiden toiveita ja asiantuntijoiden näkemyksiä instrumentaalimusiikin tulkkauksesta.

Opinnäytetyöni on vahvasti sidoksissa vuosikurssini opiskelijoiden Elina Kovanen ja Anni Salmisen opinnäytetyöhön, joka valmistuu keväällä 2014. Kovanen ja Salminen tekivät tallenteen, joka sisältää kaksi valmisteltua instrumentaalimusiikkitulkinnosta samasta klassisesta musiikkiteoksesta. Itse toteutin pari-

haastattelun, jossa kokosin Kovasen ja Salmisen tuottaman tallenteen pohjalta viittomakielisten ajatuksia instrumentaalimusiikin tulkinnoksista.

Tilajana eli työelämän yhteistyökumppanina työssäni toimi Savonia-ammattikorkeakoulun musiikin ja tanssin yksikössä toteutettu Musiikin erityispedagogiikan osaamiskeskittymä (MEOK) 2010-2013 -hanke. Hankkeen yhtenä tavoitteena on erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden palvelujen, osallistumismahdollisuuksien ja tasavertaisuuden edistäminen. Tästä syystä työelämäkumppani oli kiinnostunut työstäni. Lisäksi työelämäkumppani halusi työni kautta tehdä tunnetuksi instrumentaalimusiikin tulkkausta. Tulkkien ammattikunnalle opinnäytetyö tarjoaa viittomakielisten ajatuksia, joiden pohjalta tulkit saavat ideoita instrumentaalimusiikin tarkoituksenmukaiseen tulkkaukseen. Uskon opinnäytetyöni tarjoavan myös muille aiheesta kiinnostuneille mielenkiintoista tietoa siitä, millaisia ajatuksia instrumentaalimusiikkitulkinnokset herättävät kuuroissa, joiden kulttuurissa musiikki ei ole merkittävässä roolissa.

Tämä opinnäytetyö rakentuu siten, että johdannon jälkeisessä luvussa kaksi kerron viittomakielisistä, viittomakielestä, viittomakielisten musiikkiaistimuksista sekä viittomakielisten musiikkiharrastuksista ja -ammateista. Luvussa kolme käsittelen instrumentaalimusiikkia ja musiikin tulkkausta. Luvussa neljä esittelen tutkimuskysymyksen, tutkimuksen lähtökohtaa ja etenemistä. Luvussa viisi esittelen tutkimustulokset ja viimeisessä luvussa pohdin tutkimuksessa esiinnousseita ajatuksiani, tutkimuksen eettisyyttä sekä arvioin tutkimuksen toteutumista ja esittelen jatkotutkimusaiheita.

2 VIITTOMAKIELISET JA MUSIIKKI

Viittomakielinen voi olla huonokuuloinen, kuuro tai kuuleva henkilö, jolle viittomakieli on äidin- tai ensikieli (Jokinen 2000, 79). Viittomakielisiä kuuroja on Suomessa tällä hetkellä arviolta 4000-5000 (Jokinen 2002, 70; Kuurojen Liitto ry, 7). Kaikkiaan viittomakieltä käyttäviä on kuitenkin lähes kolminkertainen määrä (Jokinen 2002, 70). Viittomakielen käyttäjiin lasketaan kuuluvaksi kuurojen ja huonokuuloisten lisäksi muun muassa viittomakielen tulkit, kuurojentyöntekijät, viittomakielisten lasten kuulevat vanhemmat sekä viittomakieltä harrastuksenaan opiskelevat. Heille viittomakieli on joko toinen tai vieras kieli. (Jokinen 2000, 81, 87; Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 19.)

Tätä kuurojen ja kuulevien viittomakielen käyttäjien muodostamaa ryhmää kutsutaan viittomakieliseksi yhteisöksi (Jantunen 2003, 23; Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 9). Suomen viittomakielisen yhteisön katsotaan saaneen alkunsa vuonna 1846, kun kuuron Carl Oscar Malmin Porvooseen perustama maan ensimmäinen kuurojenkoulu aloitti toimintansa (Jokinen 2000, 79; Wallvik 2001, 100).

Kuurojen toimintaan ovat alusta alkaen kuuluneet taideharrastukset, jotka ovat tärkeitä henkisen hyvinvoinnin ylläpitäjiä (Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 54; Salmi & Laakso 2005, 368). Viittomakielisestä yhteisöstä on kautta aikain paljastunut uusia taiteellisia lahjakkuuksia. Lokakuussa vuonna 1956 järjestettiin ensimmäiset kulttuuripäivät, joissa taiteellisesti lahjakkaat kuurot pääsivät kilpailemaan toistensa kanssa eri lajeissa. Kulttuuripäivien saaman suosion ansiosta niitä alettiin järjestää säännöllisesti eri puolilla Suomea. (mt., 368, 372-374.)

Nykyisin valtakunnallisia kuurojen kulttuuripäiviä järjestetään joka toinen vuosi (Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 54). Kilpailuihin osallistujat ovat joko äidin- tai ensikielenään viittomakielisiä. Näin ollen myös

kuulevilla viittomakielisillä on mahdollisuus osallistua kilpailuihin. (Kuurojen Liitto ry 2014a; Kuurojen Liitto ry 2014b; Kuurojen Liitto ry 2014c.)

Kuulevien viittomakielisten vaikutuksesta kulttuuripäivien kilpailuesityksissä on nykypäivänä mukana myös musiikkia. Musiikillisissa esityksissä visuaalisuus on kuitenkin pääosassa ja musiikkia käytetään usein vain esityksen rytmittämiseen. Esityksissä käytettävä musiikki ei ole elävää vaan tallennettua ja se on niin voimakasta, että kuurot voivat sen kehossaan tuntea. Kuurojen musiikkiharrastuksista ja -ammateista kerrotaan lisää luvussa 2.2.

Viittomakieliset ymmärtävät maailmaa ja omaksuvat kuurojenkulttuuriin kuuluvat arvot, periaatteet ja toimintatavat viittomakielen kautta (Jokinen 2002, 65). Viittomakieli on luonnollinen kieli, joka jää keskusteluissa usein puhuttujen ja kirjoitettujen kielten varjoon. Viittomakielessä viesti tuotetaan käsiä, kasvoja ja vartaloa käyttäen. (Malm & Östman 2000, 9, 13.) Myös musiikin tulkkauksessa käsi- ja kehon liikkeillä sekä kasvojen ilmeillä on merkittävä osuus. Musiikkitulkkausta käsitellään tarkemmin luvussa kolme.

Viittomakielen viittomat vastaavat puhuttujen kielten sanoja ja myös viittomakielen käyttö perustuu kielioppiin (Hytönen & Rissanen 2006, 24; Malm & Östman 2000, 15-16). Kirjoitusjärjestelmiä viitotuilla kielillä ei ole. Viittomakieliäkin voidaan kuitenkin tuottaa ja tulkita eri tyyleillä tilanteesta riippuen. (mt., 9.)

Arviot viittomakielten määrästä vaihtelevat sadoista tuhanteen. Tämä osoittaa sen, että viittomakieli ei ole sama joka maassa. (Kuurojen Liitto ry, 7; Malm & Östman 2000, 18, 20.) Puhuttujen kielten tapaan myös viittomakielissä on sukukieliä (mt., 20). Näistä esimerkkinä mainittakoon suomalainen ja ruotsalainen viittomakieli, joiden alkuperä on sama, mutta joista on ajan kuluessa kehittynyt kaksi erillistä kieltä (Jantunen 2003, 22). Viittomakielissä on myös murteita, jotka ympäri maailman syntyvät kuurojenkoulujen vaikutuksesta. Suomessakin iäkkäiden kuurojen viittomistyyli kertovat, kuka heistä on käynyt koulunsa Turussa ja kuka Oulussa. (Malm & Östman 2000, 20-21.)

Tässä työssä käytetään termejä viittomakielinen kuuro ja viittomakielinen kuuleva painotettaessa sitä, että henkilö kuuluu viittomakieliseen yhteisöön ja näin

ollen hänen ensi- tai äidinkielensä on viittomakieli. Termejä kuuro ja kuuleva käytetään puolestaan painotettaessa kuulon asteeseen perustuvaa jaottelua.

2.1 Viittomakielisten musiikkiaistimukset

Yleisen oletuksen vastaisesti myös kuurojen maailmaan sisältyy ääniä. Äänet eivät kuitenkaan ole samanlaisia auditiivisen kanavan kautta vastaanotettavia signaaleja kuin kuulevilla, vaan kuuroille ääni on visuaalista. (Jokinen 2002, 82; Kuurojen Liitto ry 2009.)

Kuuroille erilaiset äänet eivät sinällään ole merkityksellisiä, vaan niihin liittyvät visuaaliset liikahtukset ja esimerkiksi huonekaluista havaittavat tärinät luovat merkityksiä. Hyvä esimerkki on, kun ilmapirran takia verhot liikkuvat ovea avattaessa. Näin ollen kuuro havaitsee oven avautumisesta aiheutuvan visuaalisen ”äänen”, ja tietää jonkun olevan tulossa. Koska kuuro ei kuule ääntä, ei hän luonnostaan osaa yhdistää eri liikahtuksia tiettyihin ääniin. Elämänsä aikana hän kuitenkin oppii joko itse tai muiden neuvoista, millaisia liikkeitä eri ääniin liittyy, ja tällä tavoin äänet saavat merkityksiä myös kuuron elämässä. (Jokinen 2002, 82-83.)

Rytmin aistiminen alkaa jo sikiöaikana tuntoaistin avulla. Lapsen syntyessä hänellä on jo käsitys rytmistä, sillä puolet sikiöajastaan hän on kuullut tai tuntenut äidin sykkeen. Pieni lapsi myös reagoi hyvin herkästi rytmin vaihteluun. (Kuurojen Liitto ry 2009.) Musiikin on todettu vaikuttavan vahvasti pieneen lapseen ja hänen tunne-elämän kehittymiseensä. Oletettavasti varhaiset kosketukset musiikkiin lisäävät musiikkikiinnostusta myöhemmässä iässä. (Nordström 1997, 332.) Näin ollen olisi tärkeää, että myös kuurot lapset saisivat musiikkikokemuksia pienestä pitäen.

Lempiäinen (2000, 58) on artikkelissaan todennut, että musiikin kuuntelu ja mielihyvän saaminen siitä, on mahdollista myös kuurona. Kuuroille mielihyvää tuottavat muun muassa soittimien liikkeet ja koreografiat (Kuurojen Liitto ry 2009).

Aittola (1994, 5) on opinnäytetyössään todennut kuurojen nauttivan myös luonnossa havaittavista säännöllisistä rytmiliikkeistä.

Tuntoastin avulla vastaanotettavan musiikin havainnointi perustuu ääniaaltojen värähtelyn tuntemiseen kehossa (Lempiäinen 2000, 59; Kuurojen Liitto ry 2009). Yleisesti matalia ääniä havaitaan korkeita ääniä herkemmin. Henkilö, joka on tottunut havainnoimaan musiikkia tuntoaistin avulla, tai on muutoin herkkäihoinen, kykenee usein korkeidenkin äänien tuntemiseen. (Lempiäinen 2000, 59.) Matalien ja pitkien äänien tuottama värähtely aistitaan sormenpäissä asti, mutta nopeiden ja terävien vain vatsassa (Kuurojen Liitto ry 2009). Niinpä kuurot omaksuvat rytmin näkemällä ja tuntemalla sitä. Musiikkia ja sävelen kestoa he ilmentävät liikkeiden avulla. (Aittola 1994, 5-6.)

Kuurojen musiikkitietous ei ole kaiken kaikkiaan erityisen kehuttavaa. Heille ei ole itsestään selvää, että musiikista voi nauttia ja sitä voi erotella tuntoaistin kautta. Sen vuoksi heille tulee kertoa siitä mahdollisuudesta. Kuten kuuro rap-artisti Marko Vuoriheimo on todennut, opetusmenetelmällä on suuri merkitys kuurojen lasten musiikkitietouden ja -kiinnostuksen kehittymiseen. (Kuurojen Liitto ry 2009.)

Vuoriheimo kertoi käynnistään C. O. Malmin erityiskoulussa Turussa, jossa hän oli selittänyt lapsille muun muassa mitä rimmaus on ja miten eri musiikkityylit eroavat toisistaan. Aluksi vain muutama lapsi oli todennut pitävänsä musiikin kuuntelusta. Useimmat ajattelivat sen olevan tylsää ja mielenkiinnotonta. Vuoriheimon oppitunnin jälkeen huomattavasti useimmat totesivat pitävänsä musiikista, sillä he olivat oivaltaneet monia asioita, joita opettajat eivät aiemmin olleet osanneet selittää. (mt.)

2.2 Musiikki viittomakielisten harrastuksena ja ammattina

Vuonna 1970 Maisa Krokfors kirjoitti Kotimaa -lehdessä kuuron Terttu Martolan ohjaamasta tyttöjen tanssiryhmästä, jossa osa tanssijoistakin oli kuuroja. Ryhmän esiintyminen oli rytmikästä ja vakaata, ja mukana olleet soittimet toivat sii-

hen omaa, onnistuneesti suunniteltua värikkyytään. Vain yksi tekijä tanssiohjelmassa erotti sen kuulevan ohjelmasuunnittelijan käsikirjoituksesta: siinä liikkeiden kestoa eivät määritelleet tavanomaiset perusrytmit, vaan liikkeiden toteuttamiseen kulunut aika. (Martola 2006, 8.)

George Taylorin ja Juliet Bishopin toimittamassa teoksessa *Being Deaf: The experience of deafness* on kirjoitus siitä, kuinka brittiläinen kuuro, Colin Thompson, kiinnostui ala-asteikäisenä musiikista, koska halusi koulun ainoana kuurona kuulua kuulevien porukkaan. Hän halusi ymmärtää, mitä muut tarkoittavat puhuessaan jatkuvasti eri bändeistä ja artisteista. Laulunsanojen ja vähäisen kuulonsa avulla Thompson pystyi luomaan itselleen mielikuvia siitä, minkälaisen musiikillisen kokonaisuuden eri laulujen rytmi ja sanat muodostivat. (Thompson & Janes 2000, 196.)

Yläasteella ollessaan Thompson teki pop-laulun osoitukseksi siitä, että myös kuurot pystyvät tuottamaan viihdettä ja olemaan osallisina siitä. Samoihin aikoihin Thompson kohtasi elämänsä ensimmäisen viittomakielen tulkin, jonka innoittamana hän alkoi tulkata laulujen sanoja viittomakielelle laulun rytmin tahtiin. Tulkkaamisen kautta hän sai myös musiikkia vastustavan kuuron isänsä ymmärtämään musiikkiharrastustaan. Se oli suuri helpotus Thompsonille, jonka harrastusta kuurot vanhemmat olivat siihen asti jyrkästi kritisoineet. (Thompson & Janes 2000, 197.)

Jo 1800-luvulla musiikki on ollut myös kuurojen ammattina. Ludwig van Beethoven on varmasti tunnetuin tuon ajan kuuro musiikin ammattilainen. Hän oli yksi aikansa kunnioitetuin säveltäjä ja herätti ihastusta olemuksellaan ja toiminnallaan. 30 vuoden iässä Beethovenin kuulo alkoi kuitenkin heiketä ja hän eristäytyi yksinäisyyteen. Kuuroutumisestaan huolimatta hän jatkoi musiikin historian mestariteoksien säveltämistä. Hänen viimeisen sinfoniansa kantaesityksen puitteet olivat mahtavat, suosionosoitukset raikuivat ja kansa iloitsi - kuitenkin Beethoven itse ei voinut tätä huumaa kuulla. (Nordström 1997, 146-150.)

Nykypäivän tunnettuja kuuroja musiikin ammattilaisia ovat muun muassa tanssija Juho Saarinen ja rap-artisti Marko Vuoriheimo, taiteilijanimeltään Signmark (Raike 1996; Stenros 2008, 12). Saarinen etsi yläasteen jälkeen itselleen sopi-

vaa ammattia, kunnes kiinnostui teatterista. Harrastettuaan sitä jonkin aikaa, hän haki teatterikorkeakouluun, ja on nyt ammattitanssija. Saarinen – kuten muutkin kuurot – havainnoi musiikkia tuntoaistinsa kautta. Erääseen tanssiesitykseen Saarinen loi itse rytmin, jota rumpali jäljitteli soittaessaan. Tähän rytmiin Saarinen rakensi sopivan koreografian, ja näin syntyi uusi tanssikonaisuus. (Raike 1996.)

Vuoriheimo on valloittanut ihmisiä ympäri maailmaa esiintymällä ja levittämällä samalla kuurotietoutta. Vuoriheimo on pienestä pitäen tottunut elämään kahden kielen ja kulttuurin keskellä, sillä hänen oma perheensä on kuuro, mutta isovanhemmat kuulevia. Vuoriheimo itse pystyy kuulemaan ääniä käyttäessään kuulolaitetta. (Stenros 2008, 19, 21, 26.)

Vuoriheimon suvut ovat hyvin musikaalisia, joten musiikki on ollut hänen elämässään aina läsnä. Jo lapsena Vuoriheimo lauloi isovanhempiensa opettamana tuttuja lauluja yhtäaikaan ääneen ja viittoen. Usein hän myös tuotti itselleen ja veljelleen musiikkielämyksiä laittamalla radion äänenvoimakkuuden mahdollisimman kovalle, jolloin ääniaaltojen värähtelyt tuntuivat kehossa. (mt., 27.)

Yläasteella ollessaan Vuoriheimo käänsi lukuisia kuulevien artistien kappaleita viittomakielelle. Ensimmäisen rap-kappaleensa hän riimitti ja esitti opiskellessaan yliopistossa. Signmark -yhtyeen alkusysäys oli hiphop-musikaalin sisältänyt dokumentti, jossa Vuoriheimo oli mukana sekä musiikinteosta kiinnostuneena että vähemmistöryhmän edustajana. Dokumentin herättämän mielenkiinnon pohjalta syntyi ajatus tehdä lisää musiikkia, ja niin Signmark perustettiin. (mt., 27, 33, 42-44.)

3 INSTRUMENTAALIMUSIIKKIA TULKATTUNA

Koska kuurot elävät vahvassa yhteydessä kuulevien kulttuuriin ja kohtaavat näin ollen paljon musiikkia elämänsä aikana, on musiikin tulkkaus hyvin tärkeää. Tällä tavoin edistetään kuurojen tasavertaisuutta. Musiikkitulkkaukseen on

ymmärtääkseni vasta muutama vuosi sitten alettu kiinnittää huomiota, joten niin kuuroilla kuin tulkeillakaan ei ole paljoa kokemusta siitä.

Musiikkitulkkaus on vahvasti kulttuurisidonnainen tulkkausmuoto, jonka tavoitteena on tuottaa kuuroille samanlainen tunnereaktio kuin kuuleville (Roslöf & Veitonen 2006, 170-171). Musiikkitulkkaus jakautuu kahteen eri osa-alueeseen: laulujen tulkkaukseen ja instrumentaalimusiikin tulkkaukseen. Laulujen tulkkaus ja instrumentaalimusiikin tulkkaus eroavat toisistaan erilaisten tulkkausprosessien vuoksi.

Laulujen tulkkaus on rinnastettavissa normaaliin tulkkaustilanteeseen, jossa lähtötekstinä on sanallinen viesti (mt., 171). Laulujen tulkkauksessa tosin oman haasteensa luovat laulun rytmii ja tempo, jotka osaltaan vaikuttavat tulkkaukseen. Instrumentaalimusiikin tulkkaus on puolestaan aivan toisenlainen prosessi, jossa itsessään merkityksettömiä ääniä tuotetaan visuaaliseen muotoon. Visuaaliseen muotoon tuottamisella tarkoitan sitä, että tulkkaus sisältää erilaisia visuaalisia elementtejä, joilla ei aina ole suoranaisia merkityksiä ja jotka eivät välttämättä ole viittomakieltä.

Laulujen kääntämistä ja tulkkausta on tutkittu instrumentaalimusiikkia enemmän. Esimerkiksi Karri Savosen (2008) artikkelissa Bob Dylanin laulujen suomennosten vertailu kerrotaan laulujen kääntämisestä. Raija Roslöfin ja Ulla Veitosen (2006) artikkeli Tavoitteena toimivat tulkkauskäytännöt puolestaan kertoo laulujen tulkkauksesta. Myös useat opinnäytetyöt käsittelevät näitä aiheita. Muun muassa Laura Hurmeen ja Anni Kervisen (2010) työ ”Pelkkä kääntäminen ei riitä” - Näkemyksiä laulujen tulkkauksesta sekä Ella Fagerlund-Evangelistan ja Päivi Kluuskerin (2004) työ ”Shangalala” - Jakarandan konsertin tulkkaus suomalaiselle viittomakielelle syksyllä 2004.

Instrumentaalimusiikin tulkkausta on käsitelty Raija Roslöfin ja Ulla Veitosen (2006) artikkelissa Tavoitteena toimivat tulkkauskäytännöt. Lisäksi aiheesta on käsitelty muutamissa opinnäytetöissä eri näkökulmista. Siina Liimataisen (2013) opinnäytetyö Lähdetekstinä instrumentaalimusiikki – asiakkaiden toiveita ja asi- antuntijoiden näkemyksiä instrumentaalimusiikin tulkkauksesta on kartoittanut viittomakielen tulkin asiakkaiden toiveita instrumentaalimusiikin tulkkauksesta.

Maria Salo (2012) on puolestaan toteuttanut opinnäytetyönä Hannu ja Kerttu -satuopperan tulkkauksen ja pohtinut valmistautumiseen vaikuttavia seikkoja muun muassa instrumentaalimusiikin osalta. Nora Mahmoud-Halonen (2012) yhdisti opinnäytetyössään tanssiosaamistaan instrumentaalimusiikin tulkkaukseen ja toteutti taide-elämyksen, jossa laulun sanojen lisäksi välittyi myös musiikin tunnelma.

Tässä opinnäytetyössä pääpaino on nimenomaan instrumentaalimusiikin tulkkauksessa. Instrumentaalimusiikkia käsitellään tässä työssä itsenäisenä esityksenä, eikä esimerkiksi tekstiä sisältävän teoksen osana. Tässä työssä käsitellyt seikat ovat kuitenkin sovellettavissa myös tekstin osana esiintyvän musiikin tulkkaukseen. Instrumentaalimusiikin tulkkauksesta käytetään myöhemmin tässä työssä nimitystä musiikin tulkkaus. Termillä tulkkaus tarkoitetaan tässä työssä yleisesti tulkkausprosessia. Termi tulkinnois puolestaan kuvaa Kovasen ja Salmisen tekemien musiikin tulkkausten tuotoksia. Tulkinnois -termin käyttö kytkeytyy Kovasen ja Salmisen termivalintaan. Heidän mielestään tulkinnois kuvastaa parhaiten musiikin tulkkauksen subjektiivisuutta.

3.1 Instrumentaalimusiikki

Instrumentaalimusiikilla eli soitinmusiikilla tarkoitetaan sanatonta musiikkia, jota esitetään erilaisilla soittimilla (Korhonen 2002, 492). Musiikilla on erilaisia merkityksiä riippuen siitä, mistä näkökulmasta sitä tarkastelee (Ahonen 1993, 70). Nicholas Ruwet (1967) ja Jean-Jacques Nattiez (1971) ajattelevat musiikin olevan merkityksetöntä muotojen leikkiä. Carl Dahlhaus (1980) ajattelee musiikilla olevan merkitystä silloin, kun se ymmärretään. Johan Fornäs (1997) mielestä musiikki taas saa merkityksen jonkun tulkitessa sitä. Theo van Leeuwenin (1999) mielestä sanattomankin musiikin kautta ilmaistaan tunteita ja kosketaan. Joka tapauksessa musiikkia pidetään enemmän tunteisiin kuin järkeen vetoavana taidemuotona. (Virkkunen 2004, 65-66.)

Musiikin määrittelyssä yhtä selvää vastausta tai määritelmää on vaikea antaa, sillä vuosikymmenien aikana sanalla musiikki on kuvattu hyvinkin erilaisia ilmiöi-

tä. Musiikkia määritellessä sen arvottaminen tietystä näkökulmasta on välttämätöntä. Esimerkiksi eri kulttuureissa musiikki voidaan ymmärtää aivan eri tavoin. (Ahonen 1993, 70.) Muun muassa kuurojen kulttuurissa musiikilla on aivan eri merkitys kuin kuulevien kulttuurissa, sillä se on vahvasti auditiivisuuteen perustuva taiteenlaji.

Tutkimusten perusteella musiikin on todettu vaikuttavan ihmisen fysiologiaan muun muassa mielihyvätunteena ja kivun lievittäjänä. Musiikki vaikuttaa myös ihmisen psykologiaan. Musiikki auttaa tiedostamaan, käsittelemään ja ilmaistamaan ajatuksia ja tunteita. (mt., 54, 56-57, 59.) Tästä syystä ei ole ihme, että musiikkia käytetään apuna myös terapiassa (Nordström 1997, 11). Kuurojen musiikkiterapiassa musiikin värähtely ja rytmi ovat tärkeitä tekijöitä (Ahonen 1993, 273).

Musiikkia kuunnellessa ihmiselle syntyy erilaisia tunteita ja mielikuvia, jotka liittyvät omiin kokemuksiin, ajatusmaailmaan, mielentilaan sekä aikaan ja paikkaan (mt., 58-59, 180; Nordström 1997, 7). Näin ollen musiikki itsessään ei aiheuta mielikuvia tai tunteita, vaan musiikin kuuntelija. Tämän johdosta säveltäjän kokemukset saavat uuden merkityksen, kun musiikin esittäjä ja esityksen kuulija käsittelevät musiikkia oman itsensä kautta. (Ahonen 1993, 58, 135.)

Koska jokaisen ihmisen kokemukset ja ajatusmaailma ovat erilaisia ja musiikkia kuunnellaan eri olosuhteissa, musiikkia myös koetaan eri tavoilla. Musiikin herättämät tunteet ja mielikuvat eivät näin ollen ole samanlaisia, ja samakin musiikki voi eri aikoina kuunneltuna aiheuttaa erilaisia tunteita. (mt., 58, 180; Nordström 1997, 7.) Koska musiikin syvin merkitys ihmiselle määräytyy hänen omien kokemustensa, asenteidensa ja arvojensa mukaan, ei sen merkityksellisyyttä voi ennustaa. (Ahonen 1993, 59.)

Musiikilla on kautta aikojen ollut hyvin monenlaisia tehtäviä ihmisten elämässä. Työnteossa musiikki on ollut viestimisväline, työilon nostattaja ja melun hälventäjä. Lisäksi sen avulla on koordinoitu ja helpotettu työntekoa. Hoitotyössä musiikki on ollut osa psyykkisten ongelmien hoito- ja paranemisprosessia. Taide maailmassa musiikin avulla on usein luotu tunnelmia ja tunteita eri taiteenlajeis-

sa. Esimerkiksi elokuvissa musiikilla on hyvin vahva asema. Se muun muassa kuvastaa tunnelmaa ja luo dramaattista jännitettä. (Nordström 1997, 11.)

Musiikilla on tehtävänsä myös ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Usein erilaisissa tilaisuuksissa musiikkia käytetään tunnelman luomiseen ja keskinäisen vuorovaikutuksen edistämiseen. Musiikkia käytetään myös taustamusiikkina rauhoittamaan ihmisiä, rikkomaan kiusallista hiljaisuutta tai jopa houkuttelemaan ihmisiä ostosten tekemiseen. (mt., 18-19.) Tässä opinnäytetyössä musiikki mielletään itsessään merkityksettömäksi säveltaiteeksi, joka saa merkityksen tilanteen luonteen ja ihmisten omien kokemusten kautta.

3.2 Musiikin tulkkauksessa huomioitavia tekijöitä

Kuten jo aiemmin totesin, on instrumentaali- eli soitinmusiikin tulkkaus varsin vähän tutkittu aihe. Se on kuitenkin monissa eri tilaisuuksissa hyvinkin keskeisessä osassa, ja näin ollen sekä kuurot että tulkit ovat usein tilanteissa, joissa instrumentaalimusiikkia esitetään (Roslöf & Veitonen 2006, 170). Liimataisen (2013, 26) mukaan viittomakieliset toivovat musiikkia tulkattavan tällaisissa tilanteissa. Mitään mallia tai esimerkkiä instrumentaalimusiikin tulkkaamiselle ei kuitenkaan ole, joten sen toteutus vaatii tulkilta vahvaa itseluottamusta (mt., 172). Lisäksi tulkilta vaaditaan luovuutta ja heittäytymiskykyä kyetäkseen tuottamaan musiikin visuaaliseen muotoon.

Tulkkauksen päätavoitteena on aina kielellisten oikeuksien sekä ilmaisunvapauden edistäminen. Nämä puolestaan vaikuttavat tasavertaiseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja oman elämän hallintaan. (Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 41; Mikkonen 2005, 233.) Tärkeimpänä tavoitteena musiikin tulkkauksessa on luoda kuuroille sama tunnetila kuin kuu-leville muodostuu (Roslöf & Veitonen 2006, 171).

Tulkkaus määritellään yleisesti viestin välittämiseksi eri kielten ja kulttuurien välillä (Lehtinen 2008, 151; Tommola 2006, 128). Musiikin tulkkauksessa ei voida kuitenkaan puhua kieleltä toiseen tulkkaamisesta, sillä instrumentaalimusiik-

kiin ei sisälly suoranaista kielellistä viestiä, eikä viestiä myöskään tuoteta välttämättä viittomakielen elementtien mukaisesti. Pääsääntöhän on, että tulkatesa on irrottauduttava lähtötekstin muodosta ja tuotettava keskeinen sisältö kohdekielen kieliopin mukaisesti (mt., 139). Lähtöteksti tarkoittaa sitä tekstiä, josta tulkkaus tehdään. Kohdekieli taas tarkoittaa sitä kieltä, jolla tulkkaus tuotetaan. (Hytönen & Rissanen 2006, 18-19.)

Kulttuurien välisestä tulkkauksesta voidaan kuitenkin puhua. Onhan selvää, että vahvasti kuulevien kulttuuriin kuuluva musiikki ei kuurojen yhteisössä ole niin tärkeässä osassa, jolloin tulkkaus on nimenomaan kulttuurisidonnaista (Roslöf & Veitonen 2006, 170). Kulttuurintuntemus molempien työkielien osalta onkin yksi tulkilta vaadittava osaamisalue. (Lehtinen 2008, 153; Leinonen 2007, 299). Musiikin tulkkauksessa on tärkeää ymmärtää, mikä merkitys musiikilla on kuuleville ja välittää tämä sama merkitys myös kuuroille heidän kulttuurinsa huomioiden (Roslöf & Veitonen 2006, 171). Kuurojen kulttuurin huomioimisella tarkoitetaan tässä yhteydessä muun muassa sen hahmottamista, millainen merkitys kuuroille on sillä, millä soittimilla musiikkia tuotetaan. Kuurothan eivät kuitenkaan soittimien ääntä kuule.

Yleensä tulkkaustilanteessa tulkki on puolueeton viestin välittäjä (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2010, 56; Leinonen 2007, 298). Hän ei ilmaise omia mielipiteitään tai tunteitaan, vaan välittää viestin mahdollisimman tarkasti kielestä ja kulttuurista toiseen (Hynynen ym. 2010, 56; Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 41). Musiikin tulkkauksessa tulkki kuitenkin tulkitsee musiikkia omien kokemustensa pohjalta, jolloin tulkkaus muuttuu subjektiiviseksi (Roslöf & Veitonen 2006, 171). Musiikin tulkkauksen subjektiivisuus onkin yksi iso tekijä, joka erottaa sen tavanomaisesta tulkkauksesta. Roslöf ja Veitonen (2006, 171) ovat pohtineet voidaanko subjektiivisuuden takia ylipäätään puhua tulkkauksesta. Yhdysvalloissa on jo käytössä nimitys ”Sign Language Artist”, joka kuvaa musiikin tulkkaukseen erikoistunutta henkilöä ja osoittaa tulkkauksen subjektiivisuutta (mt., 171-172).

Jotta tulkki tietää, mitkä seikat tekstistä on tärkeää välittää, on hänen tiedettävä tilanteen tavoite ja merkitys vastaanottajalle (Laine 2006, 159; Tommola 2006, 131). Musiikin tulkkauksessa on puolestaan tärkeää miettiä, mikä tavoite musiik-

killä on ja millainen merkitys sillä on kuuroille vastaanottajalle. Jos kuuro on esimerkiksi lähimaisensa hautajaisissa, on musiikilla aivan erilainen merkitys verrattuna vaikkapa työpaikan pikkujouluissa nähtävään musiikkiesitykseen.

Musiikin merkitystä kuuron näkökulmasta voi pohtia myös sen mukaan, saako kuuro musiikin välittämän informaation muusta tilanteesta tapahtuvasta vai onko musiikki ainut tekijä, joka tietoa välittää. Musiikin tulkkauksessa on tärkeää huomioida myös tilanteen luonne ja muodollisuus. Esimerkiksi häätötilaisuudessa tiettyä teosta ei voi tulkata samalla tavalla kuin koulun kevätjuhlassa.

3.3 Musiikin tulkkauksen eri toteutustavat

Musiikkia voidaan tulkata erilaisilla menetelmillä, joiden valintaan vaikuttavat muun muassa tilanteen luonne, musiikin tavoite sekä musiikin merkitys kuuroille. Liimataisen (2013, 29) haastattelemat viittomakieliset toivoivat musiikin tulkkauksessa ilmennettävän soittimia, tunnelmaa, musiikkityyliä, sävelkorkeutta ja yleistä äänenvoimakkuutta (Liimatainen 2013, 25, 30-32). Myös näitä viittomakielisten toiveita on hyvä huomioida tulkkauksessa.

Yksi tapa instrumentaalimusiikin tulkkaukseen on soittimien soittotapaa kuvaava menetelmä (Roslöf & Veitonen 2006, 172). Tällöin tulkki ikään kuin itsekin soittaa äänessä olevia instrumentteja. Tulkin on kuitenkin syytä pohtia, onko kuuron kannalta merkityksellistä, millä soittimilla teos soitetaan ja miten kyseisiä soittimia soitetaan. Kuuroille näillä seikoilla ei ole samanlaista arvoa kuin kuulevilla, eikä kuuroille myöskään muodostu mielikuvaa soittimien äänistä. (mt., 172.) Viittomakieliset ovat kuitenkin itse todenneet tällaisen tulkkauksen olevan toimiva musiikin tulkkauksessa (Liimatainen 2013, 29).

Toinen tapa, jolla instrumentaalimusiikkia voidaan tulkata, on muodostaa musiikin mieleen tuomista ajatuksista ja tunteista maisemakuva (Roslöf & Veitonen 2006, 172). Esimerkiksi melankolista musiikkia voi kuvata yhdistämällä alakuloisia tunteita synkkään metsään tai sateiseen syysiltaan, kun taas iloista musiikkia auringonpaistetta ja hyvinolontunnetta sekoittamalla. Näiden eri tunteisiin

yhdistettyjen maisemakuvien kautta kuuroille kenties herää musiikista samoja tunteita kuin kuuleville (mt., 172). Voidaan toki kyseenalaistaa, onko musiikin merkitystä ylipäätään mahdollista kääntää kielelliseen muotoon (Ahonen 1993, 86).

Instrumentaalimusiikkia voidaan tulkata myös abstrakteilla käsien liikkeillä (Roslöf & Veitonen 2006, 172). Kuten Lempiäinen (2000, 59) on artikkelissaan todennut, pystytään visuaalisten liikkeiden ja muotojen kokoa ja nopeutta muuntelemalla kuvaamaan musiikin tempon sekä äänen voimakkuuden vaihtelua silloin, kun vastaanottokanavana on näköaisti. Sunnarin (2006) ajatus tukee näiden visuaalisten keinojen käyttöä. Hän nimittäin toteaa, että mikäli lähtötekstin käsitteille ei ole kohdekielistä vastinetta, voidaan käsitteitä sopeuttaa kohdekielen kulttuuriin sopiviksi (Sunnari 2006, 28). Etenkin musiikki on juuri tällaista ”tekstiä”, jolle viittomakielellä ei ole tarkkoja vastineita. Näin ollen musiikki voidaan sopeuttaa kuurojen kulttuuriin sopivaksi ja tuottaa se erilaisten liikkeiden avulla.

Kangasniemi, Karvinen, Oranne ja Turtiainen (2008, 43) toteuttivat opinnäytetyössään musiikin tulkkauksen pääosin ilmeiden ja kehon liikkeiden avulla. Kehon liikkeinä he käyttivät muun muassa tanssia ja rytmin osoittamista pään nyökkäytymisellä. Osittain he toteuttivat työssään musiikin tulkkausta myös toistamalla tai pitkittämällä aiheeseen sopivaa viittomaa. (Kangasniemi & Karvinen & Oranne & Turtiainen 2008, 43.) Salon (2012, 22) opinnäytetyössään kuvaamien havaintojen perusteella musiikin sävyjä ja voimakkuutta voidaan ilmentää myös viittomien liikettä suurentamalla tai pienentämällä. Salo (2012, 22) toteaa myös tulkin eläytymisen vaikuttavan musiikin välittymiseen. Näissä menetelmissä käytetään sekä viittomakielen viittomia että pelkkiä ilmeitä ja liikkeitä musiikin ilmentämiseen.

Usein tulkit ratkaisevat musiikin tulkkauksen myös jättämällä sen tulkkaamatta. Musiikin alkaessa tulkki viitto sanan musiikki ja palaa kenties loppuajaksi istumaan penkkiin. Tällainen ratkaisu ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukainen. (Roslöf & Veitonen 2006, 172.) Tällä tavoin toimimalla viittomakielisten tasavertaisuus ei toteudu lainkaan. Myös viittomakieliset itse ovat toivoneet, ettei mu-

siikkiesitystä ilmennettäisi ainoastaan viittomalla sanaa musiikki (Liimatainen 2013, 29).

3.4 Musiikin tulkkauksen haasteita

Vaikka instrumentaalimusiikki on hyvin suuressa osassa ihmisten jokapäiväistä elämää ja jatkuvasti keskustellaan kuurojen tasa-arvoisuuden toteutumisesta, eivät tulkit käsittääkseni useinkaan paneudu tulkkaustilanteessa musiikin tulkkaukseen, vaan se tulkataan ikään kuin ohimennen. Tätä ajatusta tukee se, ettei instrumentaalimusiikin tulkkausta ole tutkittu juuri lainkaan. Mikäli instrumentaalimusiikin tulkkausta olisi aikojen saatossa toteutettu enemmän, olisi sitä varmasti tutkittu jo laajemmin.

Syitä siihen, miksi instrumentaalimusiikin tulkkaukseen ei paneuduta, on varmasti useita. Yhtenä syynä pidän sitä, ettei erilaisilla äänillä uskota olevan merkittävää sijaa kuurojen elämässä. Tästä Jokinenkin (2002, 82) artikkelissaan kirjoittaa. Äänten tavoin myös musiikin merkitys kuuroille usein kyseenalaistetaan. Voimme kuitenkin tiedotusvälineidenkin kautta havaita musiikilla olevan merkitystä kuuroille (esim. Kouvolan Sanomat 2013 ja Tolppi 2013). Lienee tunnetuin esimerkki tästä on Signmark, maailman ensimmäinen kuuro rap-artisti, joka esiintyy eri puolilla maailmaa levittäen samalla tietoa kuuroudesta ja puolustaen kuurojen oikeuksia (Stenros 2008, 111).

Toisena merkittävänä syynä sille, ettei musiikin tulkkausta arvosteta, oletan tulkkien ymmärtämättömyyden musiikin merkityksestä tietyissä tilanteissa. Musiikin ajatellaan ehkä olevan vain aikaa kuluttava elementti, eikä sille anneta syvempää merkitystä. Usein musiikilla on kuitenkin jokin merkityksellinen tehtävä esimerkiksi tunteiden herättelijänä tai tunnelman luojana (Nordström 1997, 18; Roslöf & Veitonen 2006, 172).

Myös riittämätön tieto käyttökelpoisesta tulkkausmenetelmästä on varmasti monilla tulkeilla esteenä ryhtyä rohkeasti tulkkaamaan instrumentaalimusiikkia. Kyseisestä aiheesta on esimerkiksi Roslöfin ja Veitosen (2006) artikkelissa yksi

luku, jossa erilaisia tulkkausmenetelmiä on esitelty, mutta konkreettisia malliesimerkkejä, tai tulkkausmenetelmien toimivuutta ei ole kattavasti kuvattu. Kuten Mahmoud-Halonen (2012, 34) on opinnäytetyössään todennut, olisi varmasti hyödyllistä jo tulkkipäätöksessä perehtyä syvemmin erilaisten taidemuotojen tulkkaamiseen.

Tulkkien ei aina ole mahdollista saada etukäteismateriaalia tulkkaustilanteesta (Hynynen ym. 2010, 58). Myös tämä rajoittaa musiikin tulkkaamiseen valmistautumista. Mikäli tulkit saisivat tietää tulevat musiikkiesitykset jo viikkoa tai kahta aikaisemmin, heillä olisi paremmat mahdollisuudet valmistautua ja syventyä musiikin tulkkaamiseen.

Viittomakielen tulkkeja sitovan ammattieettisen säännösten kolmas kohta toteaa: Tulkki ottaa vastaan toimeksiannon vain, jos hänellä on siihen tarpeellinen pätevyys ja jossa hän ei ole jäävi (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2014). Varmasti yksi syy musiikin tulkkaamisen vähyyteen on juuri tulkkien ajatukset omien taitojen riittämättömyydestä. Mahmoud-Halonen (2012, 34) on opinnäytetyössään todennut, ettei jokaisella tulkilla voi olettaa olevan yhtäläiset taidot musiikin tulkkaamiseen. Myös Liimataisen (2013, 26) haastattelemat viittomakieliset olivat sitä mieltä, ettei kaikkien tulkkien tarvitse kyetä huippusuoritukseen. Salo (2012, 20) puolestaan on opinnäytetyössään todennut musiikin kuuntelemisen harjoitettavan eri musiikkityylien erottamisessa. Näin ollen musiikin kuuntelu varmasti osaltaan helpottaa musiikin tulkkausta.

Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta (19.2.2010/133) määrittelee tulkkaamisen kahden kielen väliseksi tai kielen sisäiseksi viestin välittämiseksi. Lain perusteella voidaan näin ollen kyseenalaistaa musiikin tulkkaamisen tarve, sillä musiikki ei ole kieltä. Uskoakseni tulkit eivät kuitenkaan perusta musiikin heikkoa tulkkausta tulkkauspalvelulakiin, vaan enemmän muihin seikkoihin, joita olen edellä luetellut.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuskysymys

Opinnäytetyön tutkimuskysymys on:

- Millaisia ajatuksia valmistellut instrumentaalimusiikkitulkinnot herättävät viittomakielisissä?

Tutkimuskysymys muotoutui jo melkoisen aikaisessa vaiheessa opinnäytetyötä aloitellessani ja täysin sen mukaan, mitä tämän työn kautta halusin tutkia ja selvittää. Koska olin jo saanut kokemusta instrumentaalimusiikin tulkkauksesta, halusin vuorostaan keskittyä selvittämään, mitä viittomakieliset itse ajattelevat siitä. Jotta tutkimuskysymykseen saatiin vastaus, toteutettiin kahden viittomakielisen haastattelu.

4.2 Tutkimuksen lähtökohta

Oman musiikkiharrastukseni pohjalta kirjoitin syksyllä 2012 harjoitteluraportin musiikin tulkkauksen näkökulmasta. Samana syksynä kaksi lehtoriamme välitti minulle MEOK-hankkeelta tulleen mahdollisuuden päästä toteuttamaan instrumentaalimusiikin tulkkausta. Innostuin mahdollisuudesta heti, ja sain myös samalla vuosikurssilla opiskelevan Elina Kovanen mukaan. Hänen kanssaan toteutimme kitaraesityksen tulkkauksen MEOK-hankkeen seminaarissa keväällä 2013.

Tämän mahdollisuuden innoittamana mietin musiikin tulkkausta jollain tavalla aiheeksi myös opinnäytetyöhöni. Kovanen ja Salminenkin olivat kiinnostuneita samasta aiheesta. Opinnäytetöiden toteutusta ja tarkempaa aihetta pohtiesamme, päädyimme lehtorimme idean pohjalta tekemään kaksi toisiinsa kytkeytyvää työtä. Kovanen ja Salminen päätyivät toiminnallisen työn toteuttamiseen ja minä tutkimukselliseen. Tällä tavoin jokainen pääsi lähestymään aihetta itselleen mieluisimmalla tavalla.

Vuoden 2013 alussa alkoi opinnäytetyön työstäminen aiheen ja eettisten seikkojen syvällisemmällä pohdinnalla sekä tietoperustan ja sopivien tutkimusmenetelmien kartoittamisella. Samoihin aikoihin otimme Kovasen ja Salmisen kanssa yhteyttä MEOK-hankkeen edustajaan, sillä ajattelimme heidän mahdollisesti kiinnostuvan tulemaan töidemme työelämäkumppaniksi. Hankkeen edustaja kiinnostuikin oitis, ja myöhemmin keväällä pidimme vielä yhteisen palaverin MEOK-hankkeen edustajien, ohjaavan lehtorimme sekä Kovasen ja Salmisen kanssa. Palaverissa kävimme läpi muun muassa töidemme tavoitteita ja yhteistyökuvioitamme.

Syksyllä 2013 alkoi varsinainen opinnäytetyöprosessi. Kirjoitin raporttia ja samalla suunnittelin haastattelua ja haastateltavien valintaa. Alunperin tarkoituksenani oli toteuttaa viittomakielisten haastattelu syksyn 2013 aikana, mutta yllätyksekseni haastateltavien saaminen olikin melkoisen haastavaa ja näin ollen ajankohta siirtyi. Loppuvuodesta 2013 sain vihdoin haastateltavat mukaan töhöni, mutta haastattelua ei ehditty toteuttaa enää saman vuoden puolella. Tammikuussa 2014 se lopulta onnistui ja sain tietoperustan rinnalle analysoitavaksi käytännön tutkimustietoa.

4.3 Haastattelun eteneminen

Tämä tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on valitun kohteen tutkiminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, ja tosiasioiden löytäminen tai paljastaminen. Näiden tavoitteiden täytyessä todellisen elämän kuvaaminen tutkimuksen kautta on mahdollista. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2013, 161.) Tässä opinnäytetyössä todellista elämää pyrittiin kuvaamaan sen kautta, mitä löytyy ja paljastuu viittomakielisten ajatuksista instrumentaalimusiikin tulkinnoksista.

Tutkimusmenetelmänä tässä opinnäytetyössä käytettiin parihaastattelua. Haastattelu onkin usein laadullisen tutkimuksen tärkein menetelmä (Eskola & Suoranta 2008, 85; Tuomi & Sarajärvi 2013, 71). Haastattelun kautta saadaan helpolla tavalla selville ihmisen ajatuksia ja toimintatapoja – parihaastattelussa vie-

läpä kahden ihmisen (Hirsjärvi ym. 2013, 210; Tuomi & Sarajärvi 2013, 72). Koska haastattelutilanteessa tutkija ja tutkittava ovat välittömässä kanssakäymisessä keskenään, tilanne voi edetä varsin joustavasti (Eskola & Suoranta. 2008, 85; Hirsjärvi ym. 2013, 204).

Laadullinen tutkimus toteutetaan usein hyvin pienen tutkimusjoukon avulla. Näin ollen laadullisen tutkimuksen tieteellisyys pohjautuu määrän sijasta laatuun. (Eskola & Suoranta 2008, 18.) Tässä tutkimuksessa oli mukana kaksi viittomakielistä haastateltavaa, jolloin tutkimuksen laadullisuus pystyttiin takaamaan. Haastateltavien taustoista tai musiikillisesta kiinnostuksesta ei otettu selvää etukäteen. Ajattelin musiikin olevan niin lähellä jokaisen ihmisen elämää, että jonkinlaisia ajatuksia se varmasti saisi aikaan jokaisessa. Myöhemmin haastateltavista käytetään nimityksiä Haastateltava 1 ja Haastateltava 2.

Haastattelu toteutettiin tammikuussa 2014 Kuopiossa Humanistisen ammattikorkeakoulun TKI-keskuksessa. Haastattelutilanteessa olivat läsnä ainoastaan haastattelija ja haastateltavat. Haastattelu kesti likimain yhden tunnin ja kaksikymmentä minuuttia. Havainnollistamismateriaalina ja keskustelun pohjana haastattelussa käytettiin Kovasen ja Salmisen tuottamia valmisteltuja instrumentaalimusiikkitulkinnoksia. Sain tulkinnot Kovaselta ja Salmiselta tallenteena vuoden 2013 lopulla.

Tulkinnot pohjautuvat Väinö Raition (1891–1945) säveltämään teokseen *Elegia* (Isolammi, 2011). Teos on sävelletty vuonna 1911 viululle ja pianolle (Väinö Raitio -seura, 2014). Teoksen soittajina olivat Savonia-ammattikorkeakoulun musiikkipedagogiopiskelijat Aino-Reeta Hyvönen ja Laura Känninen. Kovasen tulkinnoksessa teoksesta oli muodostettu mielikuva, jota ilmennettiin abstrakteja käsien liikkeitä hyödyntäen. Salmisen tulkinnoksessa puolestaan kuvattiin teoksessa esiintyvien soittimien soittotapaa. Kovasen tulkinnoksesta käytetään myöhemmin nimitystä visuaalinen tulkinnot ja Salmisen tulkinnoksesta soitintulkinnot.

Tulkinnot heijastettiin haastattelutilanteessa kannettavalta tietokoneelta valkokankaalle. Tällöin tilanne oli tulkien koon suhteen lähempänä todellisuutta kuin tietokoneen näytöltä katsottuna. Tallenteella soi tulkinnot lähtökohtana

käytetty musiikkiteos, mutta haastattelutilanteen aluksi ääntä ei laitettu kuulu-
maan. Koska tulkinnot tulivat kannettavalta tietokoneelta, eikä muita kaiutti-
mia ollut käytössä, ajattelin äänen olevan liian hiljaista saadakseen aikaan tun-
toaistimuksia viittomakielisissä. Toisaalta tutkimuksessa haluttiin keskittyä aino-
astaan visuaalisen informaation herättämiin ajatuksiin, jolloin äänien aistiminen
ei ollut merkittävässä osassa. Tallenteella näkyi ainoastaan tulkki. Näin ollen
myöskään soittajien näkeminen ei ollut vaikuttamassa tulkinnoksen herättämiin
ajatuksiin. Soittajien jättäminen pois tallenteelta oli Kovasen ja Salmisen päätös,
joten en osaa sitä tässä perustella.

Haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Puolistrukturoitu
haastattelu etenee valmiiksi suunnitellun järjestyksen ja valmiiksi mietittyjen ky-
symysten mukaan. Teemahaastattelussa puolestaan keskustellaan vapaasti
annetusta aiheesta. (Eskola & Suoranta 2008, 86; Hirsjärvi ym. 2013, 208;
Tuomi & Sarajärvi 2013, 74-75.) Haastattelua varten oli näin ollen valmiiksi mie-
tittyjä kysymyksiä, joihin haettiin vastauksia suhteellisen vapaamuotoisen kes-
kustelun kautta.

Haastattelukysymykset oli mietitty niin, että niiden kautta saataisiin kattava vas-
taus tutkimuskysymykseen. Kysymykset oli jaoteltu neljään eri osioon sen mu-
kaan, miten olin suunnitellut haastattelun etenevän. Kahden ensimmäisen osion
kysymykset liittyivät musiikkitulkinnoksiin. Kolmannessa osiossa oli tulkinnosten
vertailuun liittyviä kysymyksiä ja neljäs osio kartoitti muun muassa haastatelta-
vien aikaisempia musiikin tulkkaus kokemuksia. Neljännen osion kysymykset
eivät varsinaisesti liittyneet tutkimukseni tavoitteisiin tai tutkimuskysymykseeni,
mutta halusin ne kuitenkin esittää oman mielenkiintoni vuoksi. Haastattelurunko
on liitteenä työn lopussa (Liite 1).

Haastattelun alussa haastattelija luo yhteisöllisyyttä osallistujien välille muun
muassa juttelemalla arkipäiväisistä asioista sekä kertomalla omasta tutkimuk-
sestaan (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 24). Oman haastatteluni aluksi kerroin
haastateltaville opinnäytetyöni taustoista, tavoitteista ja merkittävydestä tulkki-
en ammattikunnalle. Kerroin myös haastattelun videoinnista ja anonyymista jat-
kokäsittelystä, katsottavista instrumentaalimusiikkitulkinnoksista sekä haastatte-
lun etenemisestä. Selvensin myös termin instrumentaalimusiikki tarkoitusta.

Haastattelutilanteessa katsottiin ensin läpi soitintulkinnos ja sen jälkeen visuaalinen tulkinnos. Valitsin soitintulkinnoksen ensin katsottavaksi, koska ajattelin tarjota viittomakielisille ensin perinteisemmän musiikkikokemuksen ja vasta sen jälkeen kenties harvinaisemman. Haastattelun alussa en paljastanut haastateltaville tulkinnosten pohjautuvan samaan musiikkitekseen, sillä en halunnut sen vaikuttavan heidän ajatuksiinsa tulkinnoksista.

Haastattelussa soitintulkinnoksen katsomisen jälkeen keskusteltiin sen herättämistä ajatuksista. Haastateltava 1 kertoi ihmetelleensä, miksi tallenteelta ei kuulunut mitään ääntä. Myöhemmin hän totesi, ettei osaa kuvata omia musiikkitulkinnoksen herättämiä tunteitaan, sillä tunteiden muodostamiseen hän tarvitsee aina äänen mukaan. Toteamuksen jälkeen kerroin katsovamme myöhemmin tilanteen edetessä molemmat tulkinnokset uudestaan äänen kanssa, jotta Haastateltava 1 pystyy helpommin kuvaamaan tunteitaan.

Kun soitintulkinnokseen liittyvä keskustelu päättyi, katsottiin visuaalinen tulkinnos ja keskusteltiin sen herättämistä ajatuksista. Seuraavaksi haastattelussa katsottiin tulkinnokset uudestaan läpi äänen kanssa ja keskusteltiin niiden herättämistä ajatuksista. Haastateltava 1 kertoi havainneensa tulkinnosten pohjautuvan samaan musiikkitekseen. Näin ollen salassa pitämäni tieto paljastui. Se ei kuitenkaan haitannut, sillä olisin kertonut asian joka tapauksessa haastattelun lopuksi. Tulkinnosten katsomisen jälkeen keskusteltiin tulkinnosten välisistä eroista sekä haastateltavien musiikin tulkkaus kokemuksista.

Haastattelun päättämiseen kuuluu tietynlaisia toimia, muun muassa haastateltavien valmistaminen tilanteen loppumiseen (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 25). Tähän opinnäytetyöhön liittyvä haastattelu päättyi hyvin luontevasti. Keskustelumme yli tunnin ajan, toinen haastateltavista totesi keskustelun jo kenties riittävän. Tämän jälkeen keskustelu jatkui, kunnes sanoin, ettei omalta puoleltani ollut enää muuta kysyttävää. Sen jälkeen toinen haastateltava käytti vielä lyhyen puheenvuoron, jonka jälkeen totesin haastattelun olevan valmis ja kiittelin haastateltavia osallistumisesta.

Kaikkia etukäteen mietittyjä haastattelukysymyksiä ei haastattelutilanteessa tarvinnut suoranaisesti esittää, sillä vastaukset niihin tulivat yhteisessä keskustelussa. Parihaastattelussa ideana onkin, että tutkija esittää kysymyksen ja antaa tutkittavien keskustella, kysellä ja pohtia aihetta keskenään (Alasuutari 2011, 152). Haastattelussa musiikkitulkauksesta – sekä laulujen että instrumentaalimusiikin – keskusteltiin melko laajasti. Haastattelutilanteen tavoitteena pidetäänkin, että haastateltavien ajatukset ja kommentit tuovat uusia perspektiivejä keskusteluun, ja saavat aikaan monipuolisen kokonaisuuden (Eskola & Suoranta 2008, 96; Valtonen 2005, 226).

Koska tähän opinnäytetyöhön liittynyt haastattelu oli viittomakielinen, se videoitiin myöhempää tulosten analysointia varten. Videoinnista huolehti haastattelija itse. Videointi aloitettiin, kun molemmat haastateltavat olivat saapuneet paikalle ja haastattelu aloitettiin. Videointi pysäytettiin haastattelun päätyttyä, kun aiheeseen liittyvää keskustelua ei enää käyty. Videon yhteispituus on yksi tunti ja kymmenen minuuttia.

4.4 Haastattelumateriaalin analysointi

Kvalitatiivisen tutkimuksen materiaalia analysoitaessa tavoitteena on tiivistää ja selkeyttää materiaalia ja sen kautta muodostaa uutta tietoa tutkittavasta aiheesta (Eskola & Suoranta 2008, 137). Usein materiaali sisältää monia mielenkiintoisia seikkoja, joista tutkija ei aiemmin ole ollut tietoinen. Niitä olisi kiinnostavaa liittää omaan tutkimukseen, mutta käytännössä tutkimus on kuitenkin rajattava tarkasti ja rajattu asia on käsiteltävä mahdollisimman syvällisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 92.)

Tässä opinnäytetyössä toteutettu haastattelu sisälsi melko laajaa keskustelua musiikkitulkauksesta ja siihen liittyvistä haastateltavien kokemuksista. Näin ollen haastattelumateriaalista oli poimittava vain työn tavoitteen kannalta merkityksellisin tieto. Kun materiaalista on rajattu olennaisin tieto, tulee se koodata tutkijalle parhaalla tavalla (mt., 92). Koodaaminen on materiaalin työstämistä helpommin tulkittavaan muotoon (Eskola & Suoranta 2008, 154). Tässä työssä

haastattelumateriaali litteroitiin. Litteroinnilla tarkoitetaan haastattelumateriaalin kirjoittamista puhtaaksi. Litteroinnin voi toteuttaa useilla eri tavoilla riippuen omista tarpeista ja tavoitteista. (Hirsjärvi ym. 2013, 222.) Oman litterointini toteutin tekemällä haastattelumateriaalista raakakäännöksen suomen kielelle. Käänsin materiaalin puheenvuorojen mukaisessa järjestyksessä.

Haastattelumateriaalin seassa näkyivät myös hetket, jolloin katsottiin tulkinnoksia. Näitä kohtia materiaalista ei tarvinnut litteroida, sillä niissä ei ilmennyt mitään tutkimuksen kannalta merkittävää. Myöskään haastattelun alussa ollutta omaa alustavaa puheenvuoroani en litteroinut, sillä se oli merkityksetön ajattelun tutkimuksen tavoitetta. Myös Ruusuvuori ja Tiittula (2005, 24) toteavat, ettei haastattelutilanteen alussa käytyä keskustelua yleensä litteroida, koska se ei ole varsinaista haastattelua.

Raakakäännöstä tehdessäni en merkannut tarkkaan ylös jokaista ilmettä ja eletä, vaan käänsin asiasisältöjen merkitykset. Omiin tavoitteisiini nähden tämä oli kyllin riittävä litteroinnin muoto. Täytyy kuitenkin huomioida, että koska en ole ammattitulkki, eikä viittomakieli ole äidinkieleni, en välttämättä ole ymmärtänyt kaikkea täysin oikein. En kuitenkaan lähtenyt tarkistuttamaan ymmärtämistäni viittomakielisellä lehtorilla, koska luotin siihen, että tässä vaiheessa opintoja ymmärtämiseni on jo luotettavalla tasolla. Toisekseen kohdat, joita en täysin ymmärtänyt, eivät olleet merkittäviä tutkimukseni tavoitteen kannalta, vaan kuuluivat aineistoon, joka oli rajattu tutkimuksen ulkopuolelle. Litteroitua materiaalia tuli yhteensä kahdeksan sivua.

Kun materiaali on koodattu ja se on teknisesti käsiteltävissä, tulee materiaali järjestää eli analysoida (Eskola & Suoranta 2008, 150; Hirsjärvi ym. 2013, 224). Järjestämiseen on useita erilaisia tekniikoita, joista tulee valita kuhunkin tutkimukseen sopivin (Eskola & Suoranta 2008, 151). Tässä opinnäytetyössä materiaali järjesteltiin teemoittelun avulla. Teemoittelu tarkoittaa materiaalin jaottelua tiettyjen aihealueiden mukaisesti. Teemoittelun tarkoituksena on valittuihin teemoihin liittyvien näkemysten etsiminen materiaalista sekä teemojen esiintymisen vertaileminen.

Ennen teemoittelua materiaali on mahdollista ryhmitellä esimerkiksi haastateltujen sukupuolen mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 93.) Tässä työssä materiaali ryhmiteltiin alustavasti eri musiikkitulkinnosten perusteella sillä haastattelukin oli edennyt tulkinnosten mukaisessa järjestyksessä. Ryhmittelyn jälkeen teemoittelu tehtiin materiaalista esiin nousseiden aiheiden mukaisesti. Teemoittelun aiheiksi nousivat tulkinnoksen herättämät mielikuvat, tulkinnoksen herättämät tunteet sekä viittomakielen elementit.

Teemoittain järjestettyä materiaalia voidaan raportoida eri tekniikoilla. Muun muassa haastateltavien vastauksista poimituilla sitaateilla saadaan tekstistä usein mielenkiintoinen. (Eskola & Suoranta 2008, 175.) Omassa työssäni sitaattien käyttö ei ollut kuitenkaan mahdollista. Koska oma viittomakielen ymmärtämiseni ei ole täysin luotettavaa, ei litteroinnissa tuotettua raakakäännöstä voinut siteerata. Näin ollen päädyin referoimaan haastateltavien ajatuksia ja kuvaamaan sanallisesti sitä, kuinka he haastattelutilanteessa asioita ilmaisivat. Materiaalin analysoinnin jälkeen tulokset tulee tulkita. Tulkinnalla tarkoitetaan tässä yhteydessä tulosten pohtimista ja omien johtopäätösten tekemistä. (Hirsjärvi ym. 2013, 229.) Tämän osion tutkimuksestani toteutan luvussa kuusi.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimustulokset, jotka vastaavat samalla tutkimuskysymykseen. Tulokset esitellään tulkinnosten mukaisessa järjestyksessä. Luvuissa 5.1 ja 5.2 kerrotaan ensin ainoastaan tulkinnoksen visuaalisuuteen perustuvat tulokset ja sen jälkeen myös audiitiivisuuteen perustuvat. Viimeisessä alaluvussa kuvataan tulkinnoksia vertailevat tulokset.

5.1 Soitintulkinnos

Soitintulkinnoksessa Haastateltava 1 totesi olevan kokoonpanona suuren orkesterin, jonka soittimista tulkinnos kuvastaa vain viulua ja pianoa. Haastateltava 2 sanoi olevansa vahvasti sitä mieltä, että tulkki matkii tulkkausessaan soittajia

ja heidän liikkeitään. Hän totesi myös, ettei tulkki kenties itsekään kuule musiikkia, vaan ainoastaan matkii soittajia ja tästä johtuen välillä hieman häkeltyy, kun pääosassa oleva soitin vaihtuu.

Haastateltava 1 kertoi soitintulkinnoksen olevan musiikkityyliltään oopperaa tai muuta voimallista ja vauhdikasta musiikkia, jossa esimerkiksi viulistit soittavat vauhdikkaasti suurilla liikkeillä. Haastattelutilanteessa Haastateltava 1 kuvasi viulistien vauhdikasta ja suuriliikkeistä soittotyyliä matkimalla viulunsoittoa lähes suoriksi ojentuneiden käsien suurilla liikkeillä kuljettaen jouta viulun puolelta toiselle. Hän sanoi tulkinnoksessa pianon soiton olevan välillä myös pehmeämpää, joten musiikkityyli vaihtelee tulkinnoksen aikana. Kuten Lempiäinen (2000, 59) on todennut, voidaan musiikin tempo ja äänen voimakkuutta ilmentää liikkeiden suuruutta ja nopeutta vaihtelemalla. Uskon liikkeiden vaihtelun liittyvän myös musiikkityylien ilmentämiseen.

Haastateltava 1 totesi tulkin käyttämien liikkeiden olleen osittain hieman liian laajoja. Hän sanoi olettavansa laajojen liikkeiden olevan kuitenkin vinkki siitä, että musiikki on tyyliltään raskasta. Haastateltava 2 kertoi pitävänsä tulkin liikkeistä ja ilmeiden käytöstä. Nämä ajatukset kuvastavat, kuinka tärkeitä ilmeet ja liikkeet ovat viittomakielellä (Malm & Östman 2000, 9). Toisaalta ajatuksista tulee myös ilmi, kuinka viittomakieliset kokevat liikkeiden tärkeyden eri tavoin.

Kumpikaan haastateltavista ei kuvannut tunteitaan musiikin suhteen. Haastateltava 1 totesi, että hän tarvitsee myös äänen mukaan osatakseen muodostaa musiikista tunteita ja että musiikissa täytyisi aina olla ääni mukana, sillä kuurotkin aistivat sitä. Tämä on vahvistamassa erinäisiä tutkimustuloksia, joissa kuu-rojen on todettu aistivan musiikkia tuntoaistinsa kautta (Jokinen 2002, 82; Kuu-rojen Liitto ry 2009; Lempiäinen 2000, 59). Haastateltava 1 sanoi halunneensa äänen mukaan tulkinnokseen myös verratakseen, millä tavalla äänenvaihtelut vaikuttavat tulkin ilmeisiin, eleisiin ja viittomiseen.

Kun soitintulkinnos katsottiin äänen kanssa, Haastateltava 1 kertoi tulkinnoksessa olevan soittimina viulu ja piano. Hän sanoi, että tulkinnosta katsellessa hänestä tuntui aluksi, että soittimena olisi ollut vain piano, jota soitetaan yhdellä sormella, vaikka tulkki näyttikin soiton tapahtuvan molemmilla käsillä. Hetken

kuluttua hän kuitenkin totesi oivaltaneensa kyseessä olevan normaalia musiikkia, eikä vain lapsen soittamista. Lapsen pianon soittamista hän kuvasi ikään kuin soittaisi pianoa painaen yhdellä sormella kosketinta sieltä ja toista täältä. Viulun ääntä hän ei kertomansa mukaan tallenteelta kuullut, mutta ajatteli kuitenkin, että viulu ja piano soittavat jatkuvasti yhtä aikaa ilman taukoja.

Haastateltava 1 kertoi kokeneensa äänen kanssa katsotussa soitintulkinnoksessa mielekkäämmäksi seurata viulun kuin pianon soittotapaa kuvaavaa tulkkausta. Pianon tulkkauksessa ei tapahdu hänen mielestään mitään epätavallista. Viulun soitossa on Haastateltava 1:n sanojen mukaan puolestaan enemmän liikettä, kun joustaa liikutetaan otelaudan molemmin puolin. Tämä osoittaa, kuinka tärkeässä roolissa liike on viittomakielisten kielenkäytössä. Viittomakielessä hän viesti tuotetaan käsiä, kasvoja ja vartaloa käyttäen (Malm & Östman 2000, 9).

Äänen kanssa katsottu soitintulkinnos herätti Haastateltava 1:ssä hänen kertomansa mukaan pehmeää tunnetta ja rauhallisuutta. Hän myös totesi, ettei tulkinnos liity oopperaan, vaan rauhalliseen ja soivaan musiikkiin. Haastateltava 1 kertoi kokeneensa, että tulkinnos sisälsi sekä iloa että surua.

5.2 Visuaalinen tulkinnos

Visuaalinen tulkinnos toi molempien haastateltavien mieleen heidän toteamuksensa mukaan veden aaltoilun. Haastateltava 1 kertoi hänelle tulleen mielikuvan järvestä, joka alkaa tuulen vaikutuksesta aalloilla voimakkaasti. Järven – tai meren – rannalla on kiviä, joita päin vesi pärskyy. Vedessä hypähtelee myös kaloja. Haastateltava 1 kuvasi mieleensä tullutta kuvaa tuulesta ja veden pärskleistä liikuttamalla käsiään ikään kuin puut huojuisivat tuulessa ja ikään kuin hän itse olisi kivi, jota vasten suurilla käsien liikkeillä kuvatut aallot lyövät. Haastateltavat olivat kertomansa perusteella yhtä mieltä siitä, että visuaalisessa tulkinnoksessa musiikki oli pehmeää ja sulavaa.

Haastateltava 2 sanoi olevansa sitä mieltä, että tulkin kasvot olivat hyvin ilmeettömät ja näyttivät tylsiltä. Hän totesi, että ilmeiden vaihtelua täytyy olla. Tulkin käyttämät käsien liikkeet olivat Haastateltava 2:n kertoman mukaan miellyttäviä. Haastateltava 1 puolestaan sanoi ajatelleensa, ettei ilmeitä juuri tarvita, sillä käsien liikkeet olivat merkittävämmässä osassa. Tämä osoittaa jälleen ilmeiden ja liikkeen tärkeyttä viittomakielisten kielenkäytössä (Malm & Östman 2000, 9).

Haastateltava 1 kertoi tunteneensa, kuinka hän uppoutui mukaan musiikin pyöritykseen. Hän sanoi kokeneensa, että soljui musiikin mukana unohtaen kaiken muun. Hän kuvasi tunnettaan liikuttamalla käsiään ikään kuin tuulta tai järven aaltoilua ilmentääkseen ja heilutti samaan tahtiin rennosti päätään ja koko vartaloaan. Tämä osoittaa sen, kuinka tulkin on mahdollista tulkkauksellaan välittää kuuroille samaa tunnetta, joka kuulevillekin voi herätä (Roslöf & Veitonen 2006, 171).

Haastateltava 1 kertoi, kuinka musiikin pyöritykseen ei kuitenkaan uppoutunut mukaan niin voimakkaasti, että olisi tarvinnut tarrautua tuoliin kiinni. Tuoliin tarrautumisen hän kuvasi tarttumalla tiukasti tuolin käsinojiin ja tuijottamalla valkokangasta jäykistyneenä ja vapisten. Haastateltava 2 totesi keskustelun aikana pohtivansa onko visuaalinen tulkinnos käännös. Hän kertoi itse olevansa enemmän sitä mieltä, että ei, mutta kuitenkin hän ei ollut asiasta aivan varma.

Äänen kanssa katsotusta visuaalisesta tulkinnoksesta Haastateltava 1 totesi, että tulkin liikkeet vaihtelivat musiikin äänenvoimakkuuden mukaan. Jos oli voimakasta ääntä, tulkin liikkeet olivat hänen sanojensa perusteella isompia ja nousivat korkealle, kun taas pehmeät ja hiljaiset äänet tulkki tuotti rauhallisesti nostamatta käsiä kovin korkealle. Myös Lempiäinen (2000, 59) on todennut, että liikkeiden suuruutta ja nopeutta vaihtelemalla voidaan ilmentää musiikin tempoa ja äänen voimakkuutta.

5.3 Tulkinnoksia vertailevia ajatuksia

Haastateltava 1 totesi visuaalisen tulkinnoksen olevan miellyttävämpi katsella kuin soitintulkinnos. Hän kertoi, kuinka hänen mielestään soitintulkinnoksessa ilmennettävää viulun ja pianon soittoa voi kuka tahansa muutoinkin katsoa seuraamalla musiikkiesityksen soittajia. Haastateltava 2 totesi, että olisi mukava katsoa tulkkausta, jossa laulua ja eri soittimien soittoa kuvattaisiin vuorotellen. Myös Haastateltava 1 sanoi ajattelevansa, että soitintulkinnos voisi olla mielekkäämpi, mikäli siinä olisi mukana enemmän erilaisia soittimia.

Haastateltava 1 totesi visuaalisen tulkinnoksen herättäneen enemmän tunteita kuin soitintulkinnos, sillä visuaalisessa tulkinnoksessa on liikettä ja voi itse kuvitella, mitä asioita siihen sisältyy. Tällöin voidaan ajatella viittomakielisten saavan tulkinnosta katsellessaan saman tulkinnanvapauden kuin kuulevat saavat musiikkia kuunnellessaan. Näin ollen viittomakieliset kokevat saman kuin kuulevat ja tasavertaisuus heidän välillään toteutuu (Roslöf & Veitonen 2006, 172).

6 POHDINTA

Kuurot aistivat musiikin rytmin tuntoaistinsa avulla (Aittola 1994, 5). En kuitenkaan usko heidän sillä tavoin saavan kokonaiskäsitystä musiikista. Näin ollen tulkkauksen kautta on mielestäni tärkeää yrittää välittää myös muita musiikin elementtejä. Kuten Liimatainen (2013, 38) on opinnäytetyössään todennut, myös viittomakieliset itse toivovat erilaisten musiikin elementtien ilmentämistä. Koska kuurojen musiikkikokemukset pohjautuvat osittain ainoastaan tuntoaistimukseen, uskoisin heidän keskenään kokevan musiikin enemmän samanlaisena kuin kuulevat keskenään kokevat. Ajattelen musiikin tulkkauksen tuovan kuitenkin lisäväriä musiikkiaistimukseen, jolloin kuurojen kokemuksetkin muuttuvat subjektiivisemmiksi.

Musiikin tulkkaminen on mielestäni yhtä tärkeää kuin sanallisten viestien tulkkaminen. Tällä tavoin tuetaan kuurojen ja kuulevien välistä tasavertaisuutta, joka on yksi keskeinen tavoite tulkkauksessa ylipäätään (Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 41). Jos tilanteessa jätetään musiik-

kiosuudet tulkkaamatta tai kerrotaan ainoastaan, että nyt on musiikkiesityksen vuoro, ei tasavertaisuus toteudu. Kuurot eivät tuolloin saa sitä kokemusta tai tunnetta, jonka musiikki aiheuttaa kuuleville. On myös tulkin työn kannalta mielestäni epäilyttävää siirtyä musiikkiesityksen ajaksi penkkiin istumaan, jolloin tulkkaukseen tulee tauko ohjelman jatkuessa. Tuollainen toiminta aiheuttaa varmasti ihmetystä kuulevissa osallistujissa.

Musiikin tulkkauksessa monet yleisesti tulkkaukseen kuuluvat osatekijät ja -prosessit ovat ymmärtääkseni osittain jopa mahdottomia toteuttaa samalla tavalla kuin sanallisen viestin tulkkauksessa. Käytännössä musiikin tulkkaus toteutetaan aivan omana prosessinaan. Tätä prosessia ei ole tutkittu, vaan jokainen tulkki joutuu itse luomaan oman tapansa, jolla musiikin tulkkauksen toteuttaa. Itsekin instrumentaalimusiikin tulkkausta kokeilleena voin todeta sen vaativan kekseliäisyyttä. Toisaalta tarvitaan myös uskoa omiin, hyvin subjektiivisiin tulkkausratkaisuihin ja siihen, että niiden kautta musiikki välittyy viittomakielisille asianmukaisesti.

Kun ajatellaan tulkinnosta, jonka tulkki tuottaa oman tulkintansa pohjalta, herää kysymys, onko käytännössä edes mahdollista välittää kuuroille samaa tunnetta musiikista kuin se kuuleville tarjoaa? Koska tulkki on eräänlaisena välikkappaleena musiikin ja kuuron välissä, on tulkkaus aina tulkin subjektiivinen tulkinta musiikista. Itse kuitenkin ajattelen niin, että tulkin on tärkeintä saavuttaa musiikin tavoitteet ja välittää juuri ne tunteet, jotka hänelle itselleen musiikista heräävät.

Vaikka musiikin tulkkaus on subjektiivista, vaikuttaa tulkkausmenetelmän valinta mielestäni osittain siihen, kuinka subjektiivinen tulkkaus on. Jos käytetään esimerkiksi soittimien soittotapaa kuvaavaa menetelmää, on yleissivistyksestä ja omista kokemuksistakin hyötyä. Tällöin tulkkaus ei ole ainoastaan tunteisiin pohjautuva prosessi.

Soittimien soittotapaa kuvaava tulkkausmenetelmä ei mielestäni välitä musiikin syvintä olemusta, musiikin herättämiä tunteita, eikä anna virikkeitä oman mielikuvan luomiseen. Tällä tulkkausmenetelmällä osoitetaan ainoastaan, miten musiikkia tuottavaa soitinta soitetaan – saman, jonka jokainen voi itsekin nähdä

soittajaa katsomalla. Soittimien soittotapaa kuvaavalla menetelmällä tuotettu tulkkaus saattaa tuntua jopa tylsältä ja uuvuttavalta, mikäli musiikkiesitys jatkuu pitkään. Tällä tulkkausmenetelmällä myöskään kuurojen ja kuulevien välinen tasavertaisuus ei toteudu, sillä kuurot eivät käytännössä saa tulkkauksen kautta musiikista sen enempää informaatiota kuin soittajia katsomalla.

Mikäli musiikki muutetaan maisemakuvaksi, joka tulkkauksella välitetään kuuroille, heille tarjotaan ikään kuin valmiiksi pureskeltu kokonaisuus, jossa musiikki on tulkittu heidän puolestaan hyvin selkeäksi kokonaisuudeksi. Tämä ei mielestäni tarjoa kuuroille lainkaan sitä tulkinnanvapautta, joka musiikkiin olennaisesti kuuluu. Mielikuvan kautta tulkattu musiikki muuttuu eräänlaiseksi lauluksi, jolla voi olla hyvinkin selkeä sanoma. Näin ollen musiikki menettää syvimmän olemuksensa tulkinnan varaisena taiteena.

Abstraktit liikkeet ilmentävät mielestäni parhaiten juuri sitä taiteenomaisuutta, jota musiikissa on. Ne myös antavat vapauden oman tulkinnan tekemiseen musiikista, jota jokainen ihminen tulkitsee erilailla. Toki musiikin tulkkaus – niin kuin kaikki muukin tulkkaus – on jo itsessään tulkinta, jonka tulkki kuulemastaan kappaleesta tekee ja tuottaa sen viittomakielelle tai muuhun visuaaliseen muotoon (Roslöf & Veitonen 2006, 171). Abstrakteilla käsien liikkeillä tuotettu musiikin tulkkaus jättää kuitenkin selkeästi tilaa myös vastaanottajan omalle tulkinnalle, sillä tulkkauksessa ei ole käytetty välttämättä lainkaan selkeitä viittomia, jolloin ei voi täysin tietää, mitä tulkki erilaisilla liikkeillä tarkoittaa.

Tulkkausmenetelmästä riippumatta musiikkia tulkatessa tärkein elementti on mielestäni vartalon liike. Kun vartaloa liikutetaan edes pienesti musiikin soidesa, se on jo yksi merkittävä ele, joka osoittaa musiikin soivan. Savonen (2008, 242) on todennut musiikin rytmin välittämisen olevan tärkeää laulujen kääntämisessä. Se on mielestäni tärkeää myös musiikin tulkkauksessa. Usein kuurot aistivat musiikin tuntoaistin kautta ja tällä tavoin saavat jonkinlaisen käsityksen musiikin rytmistä. Mielestäni tulkin on tärkeää välittää tätä samaa rytmiä, jolla tuntoaistimusta saadaan kenties vahvistettua.

Kolmantena tärkeänä elementtinä pidän musiikkityylin välittämistä erilaisten liikkeiden avulla. Eri tyyleihin lukeutuvia musiikkiesityksiä tulee mielestäni tulkata

eri tavoilla. Tulkkausmenetelmään musiikkityyli ei välttämättä suoranaisesti vaikuta, vaan siihen, kuinka käyttää käsiä ja kehoaan tulkkauksessa. Esimerkiksi klassinen musiikki on verrattain rauhallista ja tietyllä tavalla hillittyä, jolloin liikkeiden tulisi tulkkauksessa olla sen mukaisia. Rock-musiikki taas on vauhdikasta ja voimallista, mikä edellyttää tulkkauksessa tietynlaisia liikkeitä.

Opinnäytetyön haastattelussa nousi esille monia huomionarvoisia seikkoja. Eräs mielenkiintoinen seikka on Haastateltava 2:lle soitintulkinnoksen pohjalta muodostunut mielikuva suuren orkesterin soittamasta musiikista, jonka tyyli vaihtelee oopperasta pehmeämpään. On mielestäni hämmästyttävää, kuinka yksi tulkki voi kahden soittimen soittotapaa kuvaavalla menetelmällä luoda mielikuvan suuresta orkesterista ja sen soittamasta musiikkityylistä. Uskon tämän mielikuvan syntyyn vaikuttaneen vahvasti tulkin käyttämät liikkeet, jotka ovat myös olennainen osa viittomakieltä (Malm & Östman 2000, 9).

Haastateltava 2:n esiin tuoma mielikuva siitä, että soitintulkinnoksessa tulkki ei kenties kuule musiikkia, vaan ainoastaan matkii soittajia, on hyvin mielenkiintoinen. Itse en ollut edes tajunnut ajatella asiaa, mutta kun Haastateltava 2 toi sen esiin, on ajatus mielestäni hyvinkin perusteltu. Onhan totta, ettei soittajien soittotapaa ilmentäessä tarvitse kuulla mitään, sillä riittää, että näkee soittajat. Tätä ajatusta peilaten voisi kenties ajatella, että myös kuoron on mahdollista tulkata musiikkia. Haastateltava 1 totesi, että soitintulkinnoksessa oli miellyttävämpää katsoa viulun soittotapaa kuvaavaa tulkkausta kuin pianon, sillä viulun soitossa on enemmän liikettä. Itse kuulevana en tätäkään asiaa ollut osannut ajatella. Tämä osoittaa, kuinka kuulevalle ääni on tärkeää ja kuuroille vastaavasti liike.

Haastateltava 1:n ajatukset musiikkityylistä vaihtelivat suuresti ilman ääntä ja äänen kanssa katsotuissa soitintulkinnoksissa. Ilman ääntä katsottu tulkinnos liittyi hänen mielestään oopperaan, kun taas äänen kanssa katsottu rauhalliseen ja soivaan musiikkiin. On mielestäni mielenkiintoista huomata, kuinka paljon ääni todella vaikuttaa viittomakielisten kokonaisvaltaiseen musiikkikokemukseen.

Visuaalinen tulkinnos toi molempien haastateltavien mieleen veden aaltoilun. Haastateltava 1 kuvasi jopa melko tarkasti, millainen hänelle rakentunut mieli-

kuva kokonaisuudessaan oli. Näin ollen voitaneen todeta visuaalisen tulkinnoksen synnyttäneen hyvin selkeitäkin mielikuvia viittomakielisissä. Tämä todistaa sen, kuinka viittomakielen viittomia ei välttämättä tarvita mielikuvien herättelyyn, vaan pelkät visuaaliset elementit riittävät.

Soitintulkinnoksen katsottuaan Haastateltava 1 ei osannut kuvata tunteitaan, koska tulkinnoksessa ei ollut ääntä mukana. Visuaalisen tulkinnoksen herättämiä tunteita hän kuitenkin pystyi kuvaamaan, vaikkei siinäkään ollut ääntä. Tämä kertoo mielestäni eri tulkkausmenetelmien vaikuttavan tunnetasolla eri tavoin. Oli mielestäni upeaa, että visuaalinen tulkinnos sai Haastateltava 1:n uppoutumaan musiikin pyörykseen. Oli myös hienoa kuulla viittomakieliseltä itseltään, kuinka hän koki visuaalisen tulkinnoksen antavan tulkinnanvapautta omien mielikuvien muodostamiseen. Tällä voidaan osoittaa se, että tulkkauksen avulla kuurot on kuulevien tavoin mahdollista saada uppoutumaan musiikkiin ja tekemään lopullisen tulkinnan itse.

6.1 Tutkimuksen eettisyys

Tämän tutkimuksen toteuttamiseen liittyi monenlaisia eettisiä kysymyksiä, joita tuli pohtia jo ennen tutkimuksen aloittamista. Ensimmäinen liittyi haastateltavien valintaan. Jos haastateltavat ovat itselle kovin tuttuja, voi olla vaikea pysyä haastattelutilanteessa haastattelijan roolissa (Eskola & Suoranta 2008, 55). Toisaalta myös tietojen anonyymi käsittely voi olla hankalampaa. Tästä syystä halusin valita omat haastateltavani tuntemattomampien joukosta.

Kun haastateltavat eivät ole itselle tuttuja, saattaa ongelmia aiheuttaa se, ettei haastattelija ymmärrä haastateltavia ja päinvastoin (Rastas 2005, 79). Tähän opinnäytetyöhön liittyvässä haastattelussa ymmärtäminen liittyi lähinnä haastateltavien viittomistyyliin ja käsialaan. Niiden ymmärtämättömyys olisi saattanut hankaloittaa haastattelun etenemistä. Haastattelutilanteeseen olisi voinut tilata tulkin, jolloin ymmärtämisongelmat olisivat minimoituneet ja haastattelijana olisi voinut keskittyä täysin tilanteen hallintaan ja haastattelun sisältöön. Luotin

kuitenkin itseeni ja omiin taitoihini niin paljon, että arvelin selviytyvämmeni ilman tulkkia sekä kielen että haastattelutilanteen hallinnan suhteen.

Haastattelussa tutkimusmenetelmänä on monia riskejä liittyen siihen, millaiseksi haastateltava kokee tilanteen tai rohkeneeko hän avoimesti kertoa omia ajatuksiaan. (Hirsjärvi ym. 2013, 206.) Parihaastattelussa lisähaasteena on haastateltavien keskinäinen suhde, mikä voi tilanteessa olla joko edistävää tai hankaloittava tekijä (Eskola & Suoranta 2008, 94; Hirsjärvi ym. 2013, 211). Näitä edellä mainittuja ongelmia pyrin minimoimaan sillä, että haastateltavat olivat tuttuja toisilleen, jolloin toisen haastateltavan läsnäoloa ei tarvinnut jännittää.

Parihaastattelussa toinen haastateltavista saattaa myös dominoida keskustelua tai keskustelu voi helposti ajautua pois aiheesta, jolloin haastattelijan tavoitteet eivät täyty ja tutkimuskysymyksiin ei saada vastauksia. Tällöin haastattelijan täytyy osata toimia niin, että hän saa haluamansa tiedot molemmilta haastateltavilta. (mt., 211.)

Haastattelukysymyksiä miettiessä tulee aina huomioida, etteivät haastattelijan omat ajatukset ja ennako-odotukset vaikuta kysymysten asetteluun ja johdata haastateltavia vastaamaan toivotulla tavalla (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 51). Lisäksi kysymysten asetteluun tulee olla täsmällistä, jotta saa vastauksen tutkimuskysymykseen (Tuomi & Sarajärvi 2013, 75). Nämä olivat myös omassa haastattelussani tärkeitä huomioita. Haastattelutilanteessa vieraiden termien selventäminen haastateltaville on myös tärkeää. Omassa haastattelussani tällainen termi oli instrumentaalimusiikki. Sille täytyi etukäteen miettiä selitys, jotta haastateltavat ymmärtävät, mistä tarkalleen on kysymys.

Haastattelutilanteen videoinnissa on vaarana, että kameran läsnäolo lisää haastateltavien jännitystä (Eskola & Suoranta 2008, 98). Tähän opinnäytetyöhön liittyvässä haastattelussa videointi oli materiaalin analysoinnin kannalta välttämätöntä, sillä haastattelu oli viittomakielinen. Haastattelutilanteessa haastateltavat eivät maininneet kameran häiritsevän, ja tilanteen luontevasta sujumisesta päätellen he eivät sitä jännittäneet. Käytännön asiana haastatteluun valmistautuessa tuli huomioida videokameran akun kesto ja muistikapasiteetin riittävyys.

Opinnäytetyön raportoinnissa tuli huomioida työelämäkumppanin tietotaso viittomakielen, viittomakielisten ja tulkkauksen suhteen. Näihin liittyviä keskeisiä termejä tuli selittää auki ymmärtämisen takaamiseksi. Raportoinnissa oli tärkeää omien argumenttien selkeä erottaminen tietolähteistä saaduista tiedoista (Tuomi & Sarajärvi 2013, 133). Myös omien ajatusten ja valintojen perustelu oli oleellista. Näin ollen työn lukijat tietävät kenen ajatuksista milloinkin on kyse ja millä perusteella olen erilaiset valintani tehnyt. Opinnäytetyössä käytettyjen tietolähteiden tuli olla mahdollisimman tuoreita ja luotettavia, jotta työn luotettavuus on perusteltua.

Koko tutkimuksen ajan haastateltavien anonyymius on taattava (mt., 131). Anonyymius on huomioitava muun muassa haastattelumateriaalin säilyttämisessä, litterointia työstäessä sekä raporttia kirjoittaessa. Omassa tutkimuksessani myös Kovasen ja Salmisen tuottaman tallenteen asianmukainen säilyttäminen ja hävittäminen olivat tärkeitä. Laadullinen tutkimus toteutetaan usein hyvin pienen tutkimusjoukon avulla. Näin ollen laadullisen tutkimuksen tieteellisyys pohjautuu määrän sijasta laatuun. (Eskola & Suoranta 2008, 18.) Laadullisen tutkimuksen kautta saatua tietoa ei useinkaan voida yleistää (Alasuutari 2011, 231).

Myöskään tässä tutkimuksessa saatuja tuloksia ei voida yleistää. Koska tutkimukseni perustuu ainoastaan kahden viittomakielisen ajatuksiin, ei niiden voida ajatella edustavan kaikkien viittomakielisten ajatuksia. Lisäksi tutkimustulokset perustuvat ainoastaan yhden musiikkiteoksen pohjalta tehtyihin tulkinnoksiin, joten ei voida yleistää tulosten sopivan muista teoksista tai erityyillisistä musiikkiteoksista tehtyihin tulkinnoksiin. On huomioitava myös, etteivät tallenteelta katsotut musiikkitulkinnot vastaa autenttisessa tilanteessa nähtyä tulkkausta. Autenttisessa tilanteessa viittomakielisille voisi herätä täysin erilaisia ajatuksia kuin tallennetta katsoessa. Autenttisessa tilanteessa kokonaiskokemukseen vaikuttavat esimerkiksi soittajien läsnäolo, musiikin aistiminen tuntoaistin kautta, muut tilanteeseen osallistujat sekä kaikki, mitä tilanteessa tapahtuu. On huomioitava myös, että haastattelun pohjana käytetyt musiikkitulkinnot olivat nimenomaan valmisteltuja tulkinnoksia. Ei voida siis odottaa tulkkien kykenevän samanlaisiin tuotoksiin spontaanisti tulkkaustilanteessa.

6.2 Tutkimuksen arviointia ja jatkotutkimusaiheita

Opinnäytetyön aiheen rajaaminen tuntui aluksi helpolta, sillä ajattelin vähäisen tiedon kuurojen musiikkikokemuksista ja instrumentaalimusiikin tulkkauksesta rajaavan aiheen automaattisesti. Huomasin kuitenkin, että aihetta sivuavaa tietoa löytyykin yllättävän paljon. Esimerkiksi kuurojen musiikinopetukseen ja musiikkiterapiaan liittyvää tietoa on tarjolla. Tämän vuoksi opinnäytetyön aiheen rajaaminen tuotti hankaluutta. Ohjaavan lehtorin kanssa käyty keskustelu kuitenkin auttoi erottamaan aiheen kannalta merkityksellisen tiedon merkityksettömästä. Myös erilaisten termien ja tulkkausalaan liittyvien aihekokonaisuuksien selittäminen mietitytti. Esimerkiksi selitystä vaativien termien poimiminen tekstistä ja tulkkaus termin riittävän tiivis selittäminen tuottivat hankaluutta.

Alunperin tarkoitukseni oli haastatella nimenomaan kuuroja viittomakielisiä. Koska pyysin haastateltavia mukaan lehtorimme antamien yhteystietojen perusteella, en itse etukäteen tuntenut heitä. Tämän seurauksena haastattelutilanteessa kävikin ilmi, että toinen haastateltavista tarvitsee lisäksi ääntä, jotta musiikkitulkinnoista voisi herättää tunteita. Tämä vaikutti sekä haastattelun etenemiseen että opinnäytetyön näkökulmaan.

Opinnäytetyössä käytetty tutkimusmenetelmä oli tarkoituksenmukainen. Sen avulla tiedon saaminen käsiteltävästä aiheesta oli vaivatonta ja uskon tiedon olevan luotettavaa. Haastattelusta saatu materiaali ei kuitenkaan kaikin puolin vastannut odotuksia, sillä toisen haastateltavan vastaukset jäivät osittain hyvin suppeiksi. Syynä tähän uskon olevan oman taitamattomuuteni haastattelutilanteen hallinnasta. Usein kysymyksen esitettyäni keskustelu eteni niin luontevasti, etten tajunnut keskittyä saamiini vastauksiin ja siihen, että saan vastauksen molemmilta haastateltavilta.

Haastattelumateriaalin analysointiin käytetyt menetelmät palvelivat mielestäni tavoitettani todella hyvin. Haastattelumateriaalia analysoidessani aloin kuitenkin pohtimaan, olinko osannut tarpeeksi selkeästi ja kattavasti kertoa haastateltaville, mitä termi instrumentaalimusiikki tarkoittaa. Haastattelun aikana toinen haastateltavista pohti tulkinnosten eroja ja yhdisti visuaalisen tulkinnoksen teokseen

liittyvien sanojen tulkkaukseen. Muutoin keskustelussa ei kuitenkaan käynyt ilmi, etteivät haastateltavat olisi ymmärtäneet termin merkitystä, joten luotan heidän ymmärtäneen sen.

Olen tyytyväinen siihen, että haastattelu eteni sujuvasti ja käsitellystä aiheesta keskusteltiin melko laajasti. Haastateltavat tuntuivat olevan haastattelutilanteessa hyvin luontevia ja he kertoivat avoimesti omia ajatuksiaan. Molemmat haastateltavat myös rohkenivat ottaa itselleen puheenvuoron aina tarpeen vaatiessa. Näin ollen keskustelu virisi mukavasti käsitellen erilaisia näkökulmia asioihin. Sain haastattelussa mielenkiintoista tietoa myös varsinaisen aiheen ulkopuolelta, muun muassa viittomakielisten musiikkikokemuksista.

Kovasen ja Salmisen kanssa olemme tehneet yhteistyötä aikataulujen ja yhteneväisten termien suhteen. Yhteneväisten termien käyttö on tärkeää, sillä opinnäytetöitämme on helpompi lukea ja ymmärtää, kun keskeinen termistö on samaa. Lisäksi yhteneväiset termit tekevät osaltaan tutuksi instrumentaalimusiikin tulkkausta, joka on varsin uusi aihe tulkkausalalla. Aikataulusta Kovasen ja Salmisen kanssa täytyi keskustella, jotta he tiesivät, milloin olin suunnitellut toteuttavani haastattelun, jossa heidän tulkinnostensa tuli olla valmiit. Vastaavasti taas Kovanen ja Salminen informoivat minua, kun heidän tulkinnostensa tallentaminen viivästyi, jotta osasin ottaa tämän huomioon haastattelua suunnitellessani. Aikatauluista keskustelimme aina hyvissä ajoin, jolloin viime hetken muutoksia ei päässyt syntyään.

Työelämän yhteistyökumppanin kanssa olen ollut yhteydessä kevään 2013 jälkeen ainoastaan sähköpostitse. Väliraporttivaiheessa joulukuussa 2013 sain työelämäkumppanilta palautetta opinnäytetyöstäni, mutta muutoin olen edennyt työni kanssa itsenäisesti. Kun työssäni on tullut uusia vaiheita, olen ilmoittanut niistä työelämäkumppanille, jotta he tietävät, kuinka työni etenee.

Koska musiikin tulkkaus on varsin vähän tutkittu aihe, ovat tässä opinnäytetyössä esitetyt viittomakielisten ajatukset instrumentaalimusiikkitulkinnoksista ensiarvoisen tärkeitä apuvälineitä tulkeille. Muutoinkin tämä opinnäytetyö tekee tunnetuksi musiikin tulkkausta ja on näin ollen luomassa uutta tietoa tulkkausalalle. Toivon tämän työn rohkaisevan tulkkeja instrumentaalimusiikin tulk-

kaukseen sekä kannustavan jatkamaan tutkimustyötä musiikin tulkkauksen parissa.

Opinnäytetyötä tehdessäni mieleeni nousi useita jatkotutkimusaiheita. Ensimmäkin olisi mielenkiintoista tietää, millä tavalla musiikin tulkkaus voitaisiin toteuttaa kirjoitustulkkauksen avulla. Toisena jatkotutkimusaiheena voisi olla tulkin tunteiden ja mielikuvien välittyminen musiikin tulkkauksessa, eli herääkö viittomakielille samanlaisia tunteita ja mielikuvia kuin tulkille. Olisi mielenkiintoista tietää myös onko musiikin tulkkauksesta hyötyä viittomakielisten musiikinopetuksessa. Mielenkiintoinen tutkimuksen aihe olisi lisäksi musiikin tulkkauksen hyödyntäminen musiikkiterapiassa. Onko tulkkauksen kautta välitetty musiikki kenties musiikin aistimista parempi keino toteuttaa musiikkiterapiaa?

Myös musiikin ennakoivuuden ilmentäminen musiikin tulkkauksessa olisi mielenkiintoinen tutkimuksen aihe. Ennakoivuudella tarkoitan tässä sitä, kun elokuvissa musiikin avulla ilmennetään tulevien tapahtumien tunnelmaa, esimerkiksi draaman lisääntymistä tai lieventymistä. Musiikin tulkkauksen toteutus televisiossa voisi myös olla yksi tutkimuksen aihe. Kuinka musiikin tulkkaus käytännössä toimisi ja voisiko se liikaa huomiota varsinaisilta esiintyjiltä? Myös sitä voisi tutkia, voisiko tulkki toimia orkesterissa ikään kuin yhtenä soittajana tai olisiko kapellimestarin käyttämistä merkeistä apua musiikin tulkkaukseen.

LÄHTEET

- Ahonen, Heidi 1993. Musiikki – sanaton kieli. Musiikkiterapian perusteet. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Aittola, Veli-Matti 1994. Kuurot, musiikki, rytmi ja ääni. Arlainstituutti. Ammatillisen koulutuksen perustutkinnon opinnäytetyö.
- Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4., uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.
- Fagerlund-Evangelista, Ella & Kluuskeri, Päivi 2004. ”Shangalala” - Jakarandan konsertin tulkkaus suomalaiselle viittomakielelle syksyllä 2004. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2013. Tutki ja kirjoita. 15.-17. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hurme, Laura & Kervinen, Anni 2010. ”Pelkkä kääntäminen ei riitä” - Näkemyksiä laulujen tulkkauksesta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Hynynen, Heidi & Pyörre, Susanna & Roslöf, Raija 2010. Elämä käsillä. Viittomakielentulkin ammattikuva. Diakonia-ammattikorkeakoulu. A Tutkimuksia 5.
- Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi 2006. Käsitteet haltuun. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 17-25.
- Isolammi, Hanna 2011. Väinö Raitio. Helsinki: Väinö Raitio -seura. Viitattu 24.3.2014. <http://www.vainoraitio.org/index.php>.
- Jantunen, Tommi 2003. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Jokinen, Markku 2002. Viittomakieliset – yksi suomalaisista kielellisistä identiteeteistä. Teoksessa Sirkka Laihiala-Kankainen & Sari Pietikäinen & Hannele Dufva (toim.) Moniääninen suomi. Kieli, kulttuuri ja identiteetti. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 65-89.
- Jokinen, Markku 2000. Kuurojen oma maailma – kuurous kielenä ja kulttuurina. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 79-101.

- Kangasniemi, Terhi & Karvinen, Susanna & Oranne, Anna & Turtiainen, Hanna-Kaisa 2008. Laulamme päivät halki. PMMP:n konsertin yhteistoiminnallinen tulkkaus. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Korhonen, Kimmo (toim.) 2002. Andante. Klassisen musiikin tietosanakirja. Helsinki: WSOY.
- Kouvolan Sanomat 2013. Kuuroille rytmi on musiikin ydin. Kouvolan Sanomat 08/2013. Viitattu 1.4.2014. <http://www.kouvolansanomat.fi/Online/2013/08/10/Kuuroille+rytmi+on+musiikin+ydin/2013216117244/4>.
- Kovanen, Elina & Salminen, Anni 2014. Musiikkia visuaalisesti. Instrumentaali-musiikkiteoksen tulkkaus. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Kuurojen Liitto ry 2014a. Kulttuuripäivät 2014. Kilpailuesitysten säännöt. Viitattu 8.4.2014. <http://www.kl-deaf.fi/Page/d43893a6-7195-4403-adb1-0e8c5d0d4275.aspx>.
- Kuurojen Liitto ry 2014b. Kulttuuripäivät 2014. Kirjoitus- ja runokilpailun säännöt. Viitattu 8.4.2014. <http://www.kl-deaf.fi/Page/9083ec2e-88e2-4b35-82cf-0ff4067dff5f.aspx>.
- Kuurojen Liitto ry 2014c. Kulttuuripäivät 2014. Taide- ja kädentaitotöiden yleisohjeet. Viitattu 8.4.2014. <http://www.kl-deaf.fi/Page/0aa194a2-7d14-45fb-b944-c3adaa60bc89.aspx>.
- Kuurojen Liitto ry 2009. Syke. Rytmien ilo löytyy jokaisesta. Helsinki: Kuurojen Liitto ry. Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja 50.
- Kuurojen Liitto ry. Kysymyksiä & vastauksia kuuroudesta & viittomakielestä. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.
- Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010. Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. Helsinki: Kuurojen Liitto ry, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja 60. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 158.
- Laine, Jenni 2006. Tulkkauksen tutkimus viittomakielen tulkin työn kehittäjänä. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 143-162.
- Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 19.2.2010/133. Viitattu 1.4.2014. <http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100133?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20vammaisten%20henkil%C3%B6iden%20tulkkauspalvelusta>.

- Lehtinen, Sini-Tuulia 2008. Tarua ja totta tulkkauksesta. Teoksessa Irmeli Helin & Hilkka Yli-Jokipii (toim.) Kohteena käänös. Uusia näkökulmia kääntämisen ja tulkkauksen tutkimiseen ja opiskelemiseen. Helsingin yliopisto. Käännöstieteen laitoksen julkaisuja IV. Publications of the Department of Translation Studies IV, 237-259.
- Leinonen, Satu 2007. Asioimistulkkaus – paljon muutakin kuin asioimisen tulkkausta. Teoksessa Riitta Oittinen & Pirjo Mäkinen (toim.) Alussa oli käänös. 5. painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 294-304.
- Lempjäinen, Heikki 2000. Kuulovammainen lapsi, ääni ja musiikki. Teoksessa Saana Nurminen & Virpi Saar (toim.) Aistit väylänä vuorovaikutukseen ja kommunikaatioon. Opas kuulomonivammaisten lasten vanhemmille ja lähi työntekijöille. Helsinki: Kuulonhuoltoliitto ry, 58-63.
- Liimatainen, Siina 2013. Lähdetekstinä instrumentaalimusiikki. Asiakkaiden toiveita ja asiantuntijoiden näkemyksiä instrumentaalimusiikin tulkkauksesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Mahmoud-Halonen, Nora 2012. Säveliä silmille. Viittomakieltä sekä tanssia sisältävä käänös ja tulkinta musiikkiteoksesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Malm, Anja & Östman, Jan-Ola 2000. Viittomakieliset ja heidän kielensä. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 9-32.
- Martola, Terttu 2006. Rytmiä viittomiseen ja leikkeihin. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.
- Mikkonen, Pirkko 2005. Viittomakielentulkki lasten vuorovaikutustilanteissa. Teoksessa Marjatta Takala & Elina Lehtomäki (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen – kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. 2., korjattu painos. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 233-243.
- Nordström, Sixten 1997. Kaikki musiikista. Suom. Anna-Lisa Holmqvist ja Hannu Wuorela. Porvoo: WSOY.
- Raike, Antti 1996. Tanssija 100 db:n hiljaisuudessa. YLE, Elävä arkisto. Viitattu 18.11.2013.
http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/tanssija_hiljaisuudessa_79102.html#media=79095.
- Rastas, Anna 2005. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Johanna Ruusu vuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 78-102.
- Roslöf, Raija & Veitonen, Ulla 2006. Tavoitteena toimivat tulkkaus käytännöt. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 163-179.

- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 22-56.
- Salmi, Eeva & Laakso, Mikko 2005. Maahan lämpimään. Suomen viittomakielisten historia. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.
- Salo, Maria 2012. Hannu ja Kerttu viittomakielelle – valmistautuminen satuoopperan tulkkaukseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Savonen, Karri 2008. Bob Dylanin laulujen suomennosten vertailu. Teoksessa Irmeli Helin & Hilikka Yli-Jokipii (toim.) Kohteena käänнос. Uusia näkökulmia kääntämisen ja tulkkauksen tutkimiseen ja opiskelemiseen. Helsingin yliopisto. Käännöstieteen laitoksen julkaisuja IV. Publications of the Department of Translation Studies IV, 237-259.
- Stenros, Nuppu 2008. Signmark. Helsinki: Otava.
- Sunnari, Marianna 2006. Kääntäjän ja tulkin kielitaito. Teoksessa Jorma Tommola (toim.) Kieli ja kulttuuri kääntäjän työvälineinä. Turku: Turun yliopisto, 25-36.
- Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2014. Viittomakielen tulkin ammattisäännöstö. Viitattu 28.3.2014. <http://www.tulkit.net/ammatti/viittomakielen-tulkin-ammattisaannosto>.
- Thompson, Colin & Janes, Linda 2000. Sign Singer. Teoksessa George Taylor & Juliet Bishop (toim.) Being deaf: the experience of deafness. 4. painos. Lontoo & New York: Pinter & The Open University, 196-202.
- Tolppi, Anni 2013. Kuuro räppäri teki mahdottomasta mahdollisen. Yle Uutiset 2013. Viitattu 1.4.2014. http://yle.fi/uutiset/kuuro_rappari_teki_mahdottomasta_mahdollisen/6877366?origin=rss.
- Tommola, Jorma 2006. Tulkkauksen kognitiivisesta näkökulmasta. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 128-142.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10., uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Valtonen, Anu 2005. Ryhmäkeskustelut – millainen metodi? Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 223-241.
- Virkkunen, Riitta 2004. Aika painaa. Oopperan tekstilaitekäännöksen toiminnalliset rajat. Kieli- ja käännöstieteiden laitos, Tampereen yliopisto. Akateeminen väitöskirja.

Väinö Raitio -seura 2014. Sävellykset. Viitattu 24.3.2014.
<http://www.vainoraitio.org/kamari.php>

Wallvik, Birgitta 2001. Viitotulla tiellä. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.

LIITTEET

Liite 1: Haastattelurunko

Soitintulkinnos:

Millaisia ajatuksia heräsi?

Miltä tulkinnos näytti? Miksi?

Millaisia tunteita tulkinnos herätti? Mitkä asiat tähän vaikuttivat?

Millaisen mielikuvan tulkinnos herätti? → mistä kertoo, mitä tapahtuu..

(minkä tyylistä musiikkia, millainen tempo, millä soitettu)

Visuaalinen tulkinnos:

Millaisia ajatuksia heräsi?

Miltä tulkinnos näytti? Miksi?

Millaisia tunteita tulkinnos herätti? Mitkä asiat tähän vaikuttivat?

Millaisen mielikuvan tulkinnos herätti? → mistä kertoo, mitä tapahtuu..

(minkä tyylistä musiikkia, millainen tempo, millä soitettu)

Tulkinnoksia vertailevia kysymyksiä:

Pidittekö jommastakummasta tulkinnoksesta enemmän? Miksi?

Herättikö jompikumpi tulkinnoksista vahvempia tunteita? (Miksi?)

Kuinka itse toivotte musiikkia tulkittavan? (Kumpi näistä tulkinnoksista parempi?)

Muuta:

Kuinka tärkeää musiikki on omaa elämääne ajatellen?

Jos tulkattavassa tilanteessa esitetään musiikkia, onko se mielestänne tärkeää tulkata?

Kuinka usein olette olleet tilanteessa, jossa musiikkia on tulkattu?

Millä tavalla tulkit tulkaavat musiikkia?

Millaisia tunteita aikaisemmat musiikin tulkaukset ovat herättäneet?